

พฤติกรรมผู้บริโภค

ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Theory)

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ
(Indifference Curve and Budget Line)

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

อรรถประโยชน์ คือ

ความสุขและความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง

อรรถประโยชน์รวม (Total Utility) คือ

อรรถประโยชน์ทั้งหมดที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการตั้งแต่หน่วยแรกถึงหน่วยสุดท้าย

อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility) คือ

อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการบริโภคสินค้าหรือบริการหน่วยสุดท้าย ซึ่งคำนวณจาก

$$MU = \Delta TU / \Delta Q$$

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ข้อสมมุติ

- ผู้บริโภคพยายามที่จะแสวงหาผู้ประโยชน์รวมสูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดของ **รายได้** และ **ราคาสินค้า**
- อรรถประโยชน์สามารถวัดเป็น**หน่วยเงิน**ได้ โดยวัดจากเงินที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหน่วย
- อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของเงินมี**ค่าคงที่** เมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเงินเป็นหน่วยมาตรฐานในการวัดเท่านั้น
- อรรถประโยชน์จะเปลี่ยนแปลงตาม**หลักแห่งการลดน้อยถอยลง**ของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

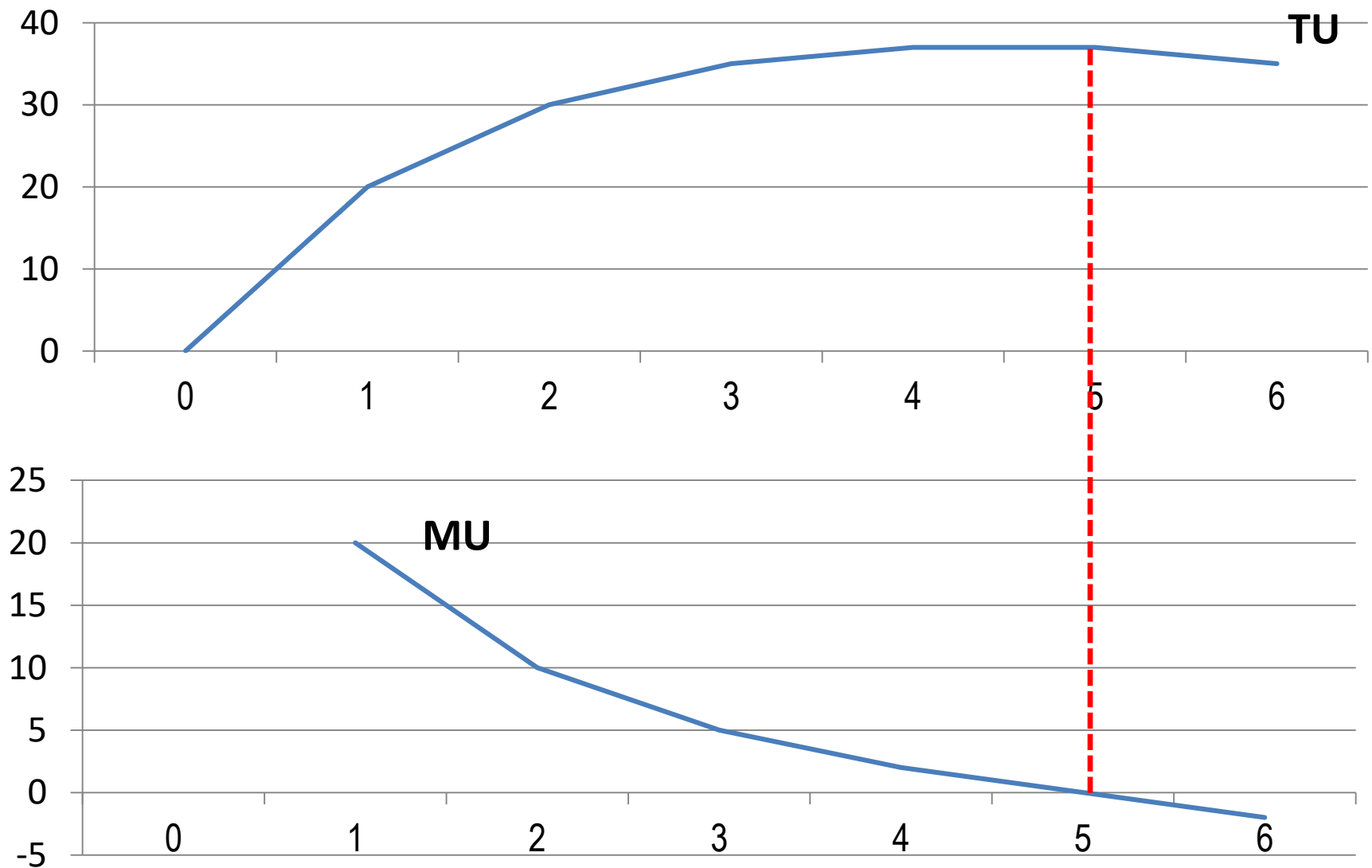
ทฤษฎีอรรถประโยชน์

จำนวนน้ำดื่ม	อรรถประโยชน์รวม	อรรถประโยชน์ ส่วนเพิ่ม
0	0	0
1	20	20
2	30	10
3	35	5
4	37	2
5	37	0
6	35	-2

$$MU = \Delta TU / \Delta Q$$

$$MU = (20-0) / (1-0)$$

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

หลักแห่งการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

(Principle of diminishing marginal return) คือ

เมื่อปริมาณการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะมีค่า

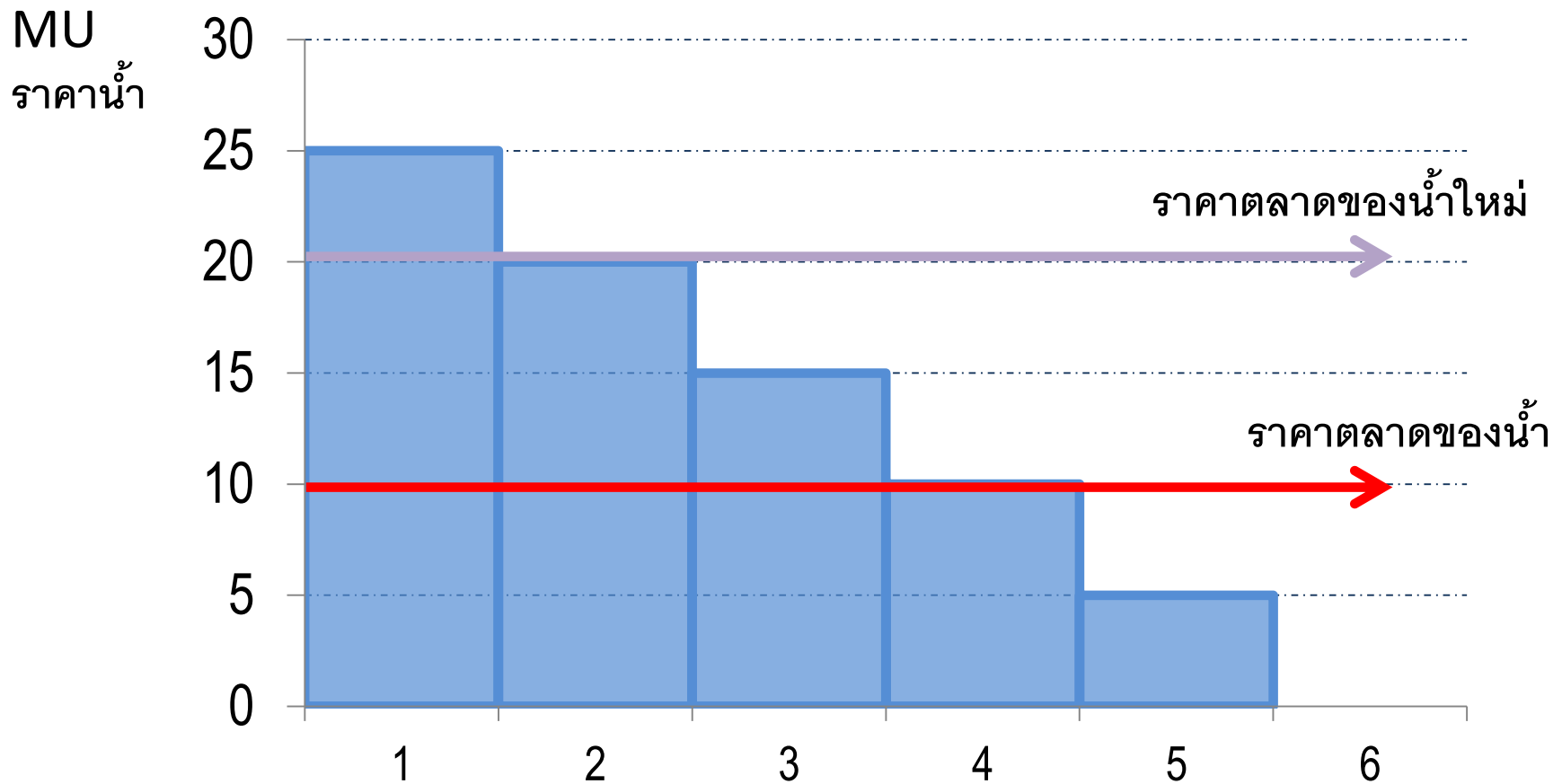
ลดลง

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

1. อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการแปรรูป (Form Utility)
อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากการบริการ (Services Utility)
อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นโดยการสร้างภาพลักษณ์ (Image Utility)
2. อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากราคา (Price Utility)
3. อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากเวลา (Time Utility)
4. อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากสถานที่ (Place Utility)
5. อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของ (Possession Utility)

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

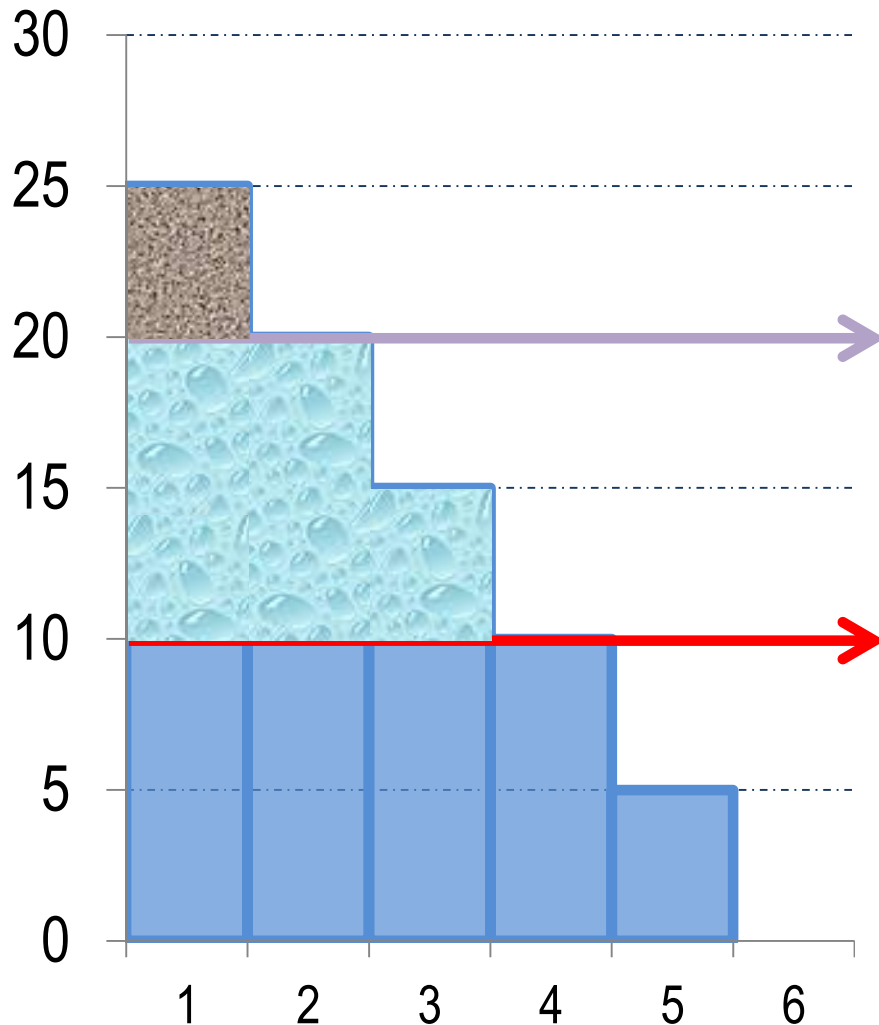
เงื่อนไขดุลยภาพของการบริโภค

$$MU_x = P_x$$

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

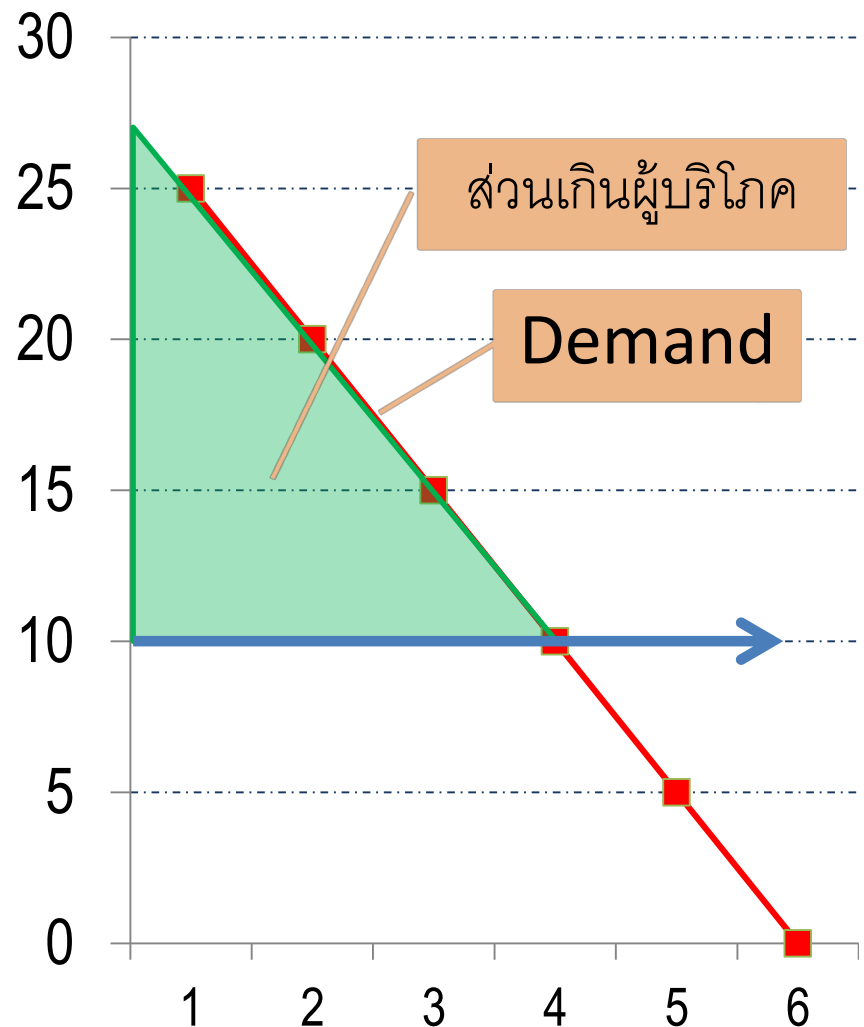
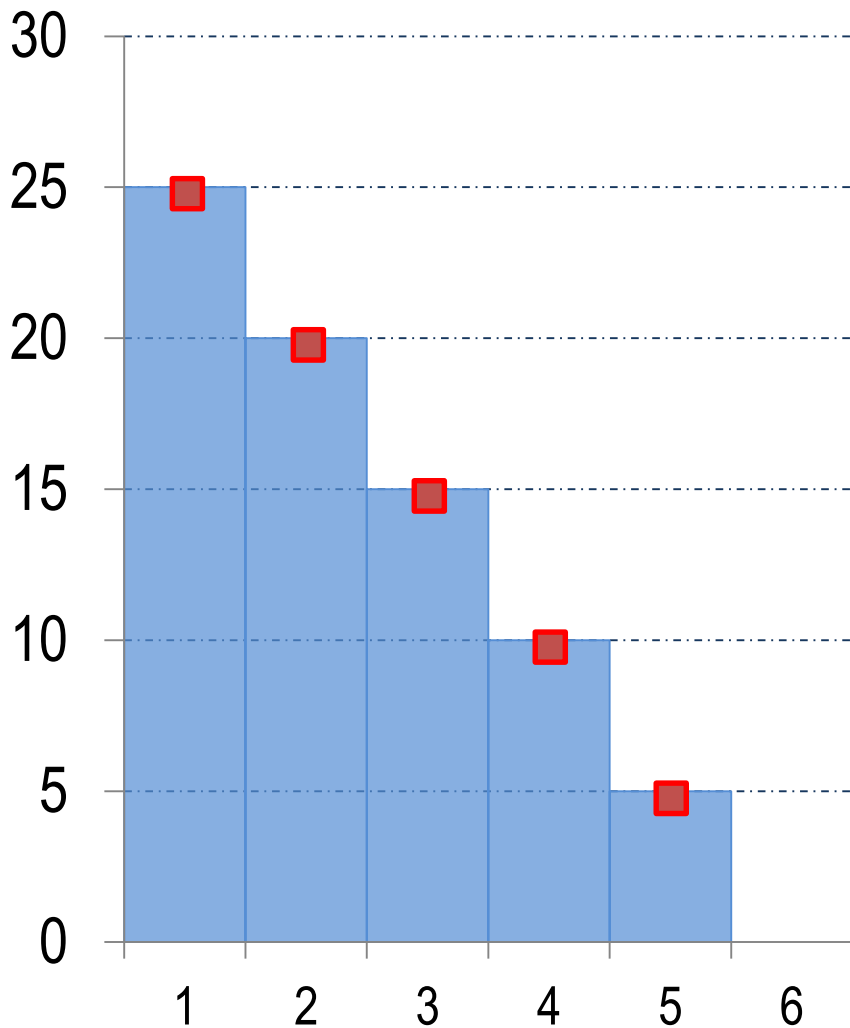

ส่วนเกินของผู้บริโภค
(Consumer's Surplus)
คือ

ส่วนต่างระหว่างจำนวน
เงินสูงสุดที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายกับ
จำนวนเงินที่ผู้บริโภคต้องจ่ายจริง
หรือ จำนวนเงินสูงสุดที่ผู้บริโภค
ยินดีจ่ายเพื่อให้ได้สินค้าแทนที่จะ
ไม่ได้บริโภคเลย

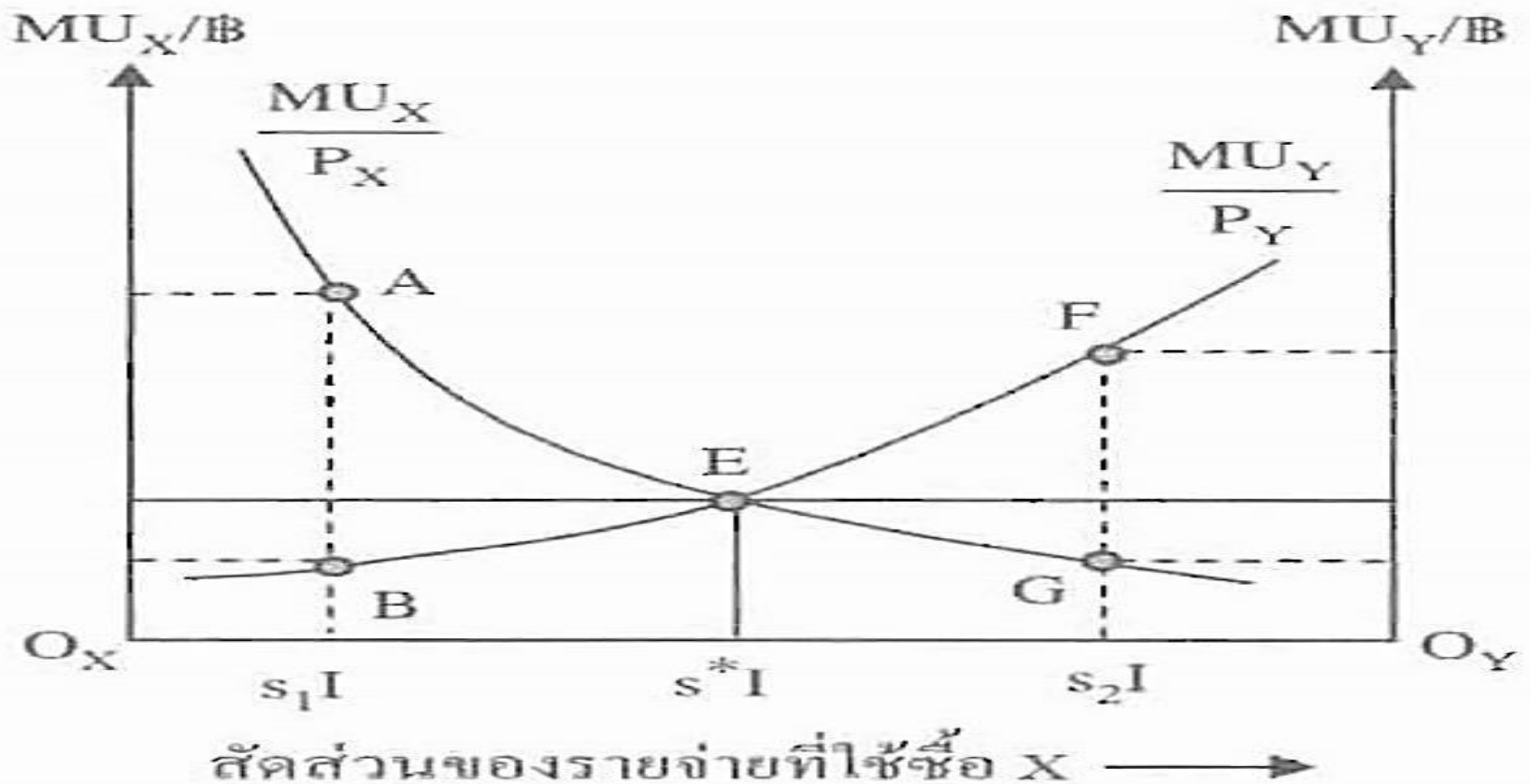
ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ดูขงภาพการบริโภคกรณีสินค้าชนิดเดียว และเส้นอุปสงค์บุคคล

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ดุลยภาพการบริโภคกรณีหลายสินค้า

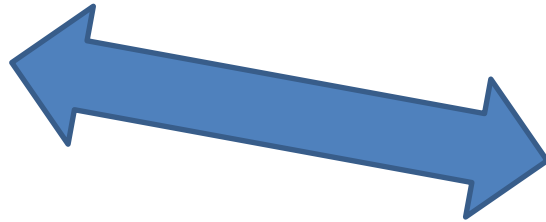
$$MU_1/P_1 = MU_2/P_2 = \dots = MU_X/P_X$$

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ดุลยภาพการบริโภคกรณีหลายสินค้า

น้ำราคา **10** บาทต่อแก้ว

จำนวน น้ำดื่ม	MU	MU / ราคา
1	20	2.0
2	10	1.0
3	5	0.5
4	2	0.2
5	0	0.0
6	-2	-0.2

ข้าวราคา **25** บาทต่อจาน

จำนวน น้ำดื่ม	MU	MU / ราคา
1	100	4.0
2	50	2.0
3	25	1.0
4	0	0.0
5	-10	-0.3
6	-30	-1.0

$$MU_1/P_1 = MU_2/P_2 = \dots = MU_x/P_x$$

ทฤษฎีอรรถประโยชน์

ปัญหาของทฤษฎีอรรถประโยชน์

- ข้อสมมุติที่ใช้มันไม่สมจริง เนื่องจากสมมุติว่าอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่วัดเป็นหน่วยได้
- อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของเงินไม่น่าจะคงที่

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

ข้อสมมุติเบื้องต้นของทฤษฎีความพอใจเท่ากัน

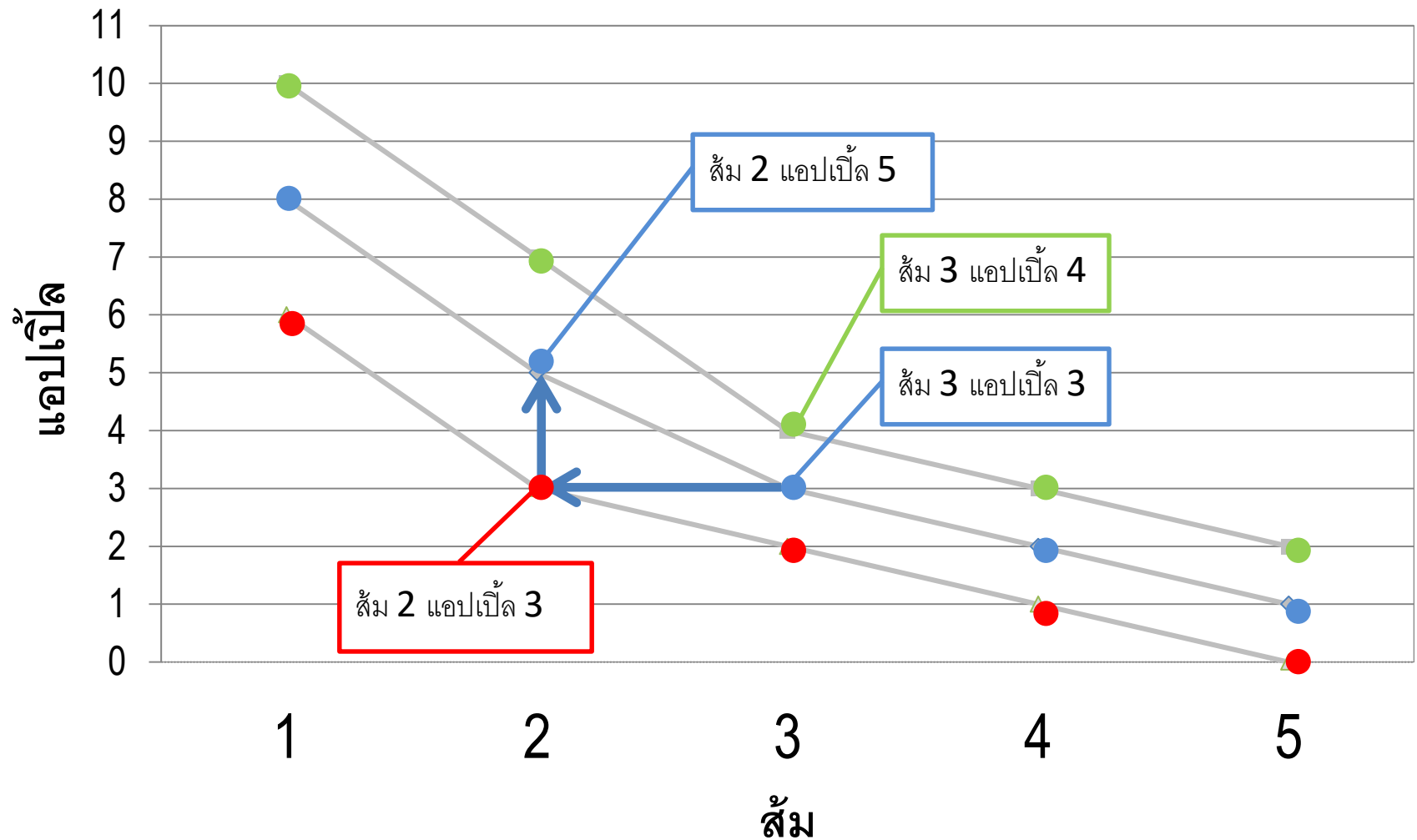
- ผู้บริโภคทุกคนเป็นเศรษฐมนุษย์ (economic man) คือ มีความครบสมบูรณ์ หรือเป็นผู้มีเหตุผล มีความสามารถในการเปรียบเทียบราคาสินค้าชุดหนึ่งกับอีกชุดหนึ่ง เช่น A มากกว่า / น้อยกว่า / เท่ากับ B
- ผู้บริโภคมีความคงเส้นคงวา (consistency) ระดับความพอใจจะไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าเปรียบเทียบกับชุดใดทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น $A > B$ และ $B > C$ ดังนั้น $A > C$
- สินค้าทุกชนิดเป็นสินค้าดี (goods) ดังนั้น “มากดีกว่าน้อย”
- นิยมความหลากหลายของสินค้า แนวโน้มชอบที่จะเลือกสินค้าที่มีความหลากหลายมากกว่าเลือกสินค้าเพียงชนิดเดียวจำนวนมาก

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve : IC)

จากข้อสมมุติ จึงสามารถนำมาสร้างเส้นความพอใจเท่ากัน ซึ่งมีแนวคิดคล้ายกับเส้นแผนที่บอกความสูง (Contour map)

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

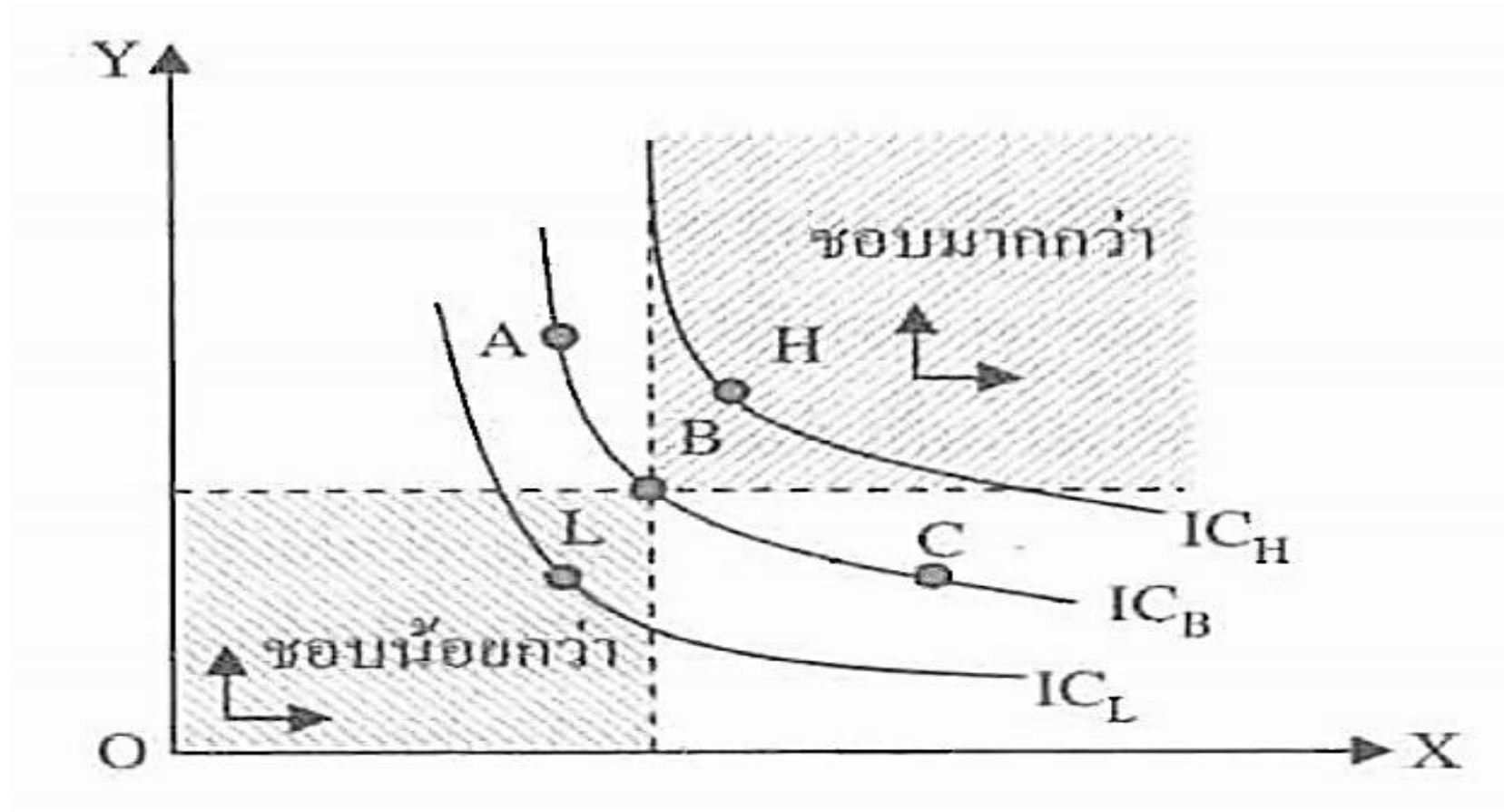

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

คุณสมบัติของเส้นความพอใจเท่ากัน

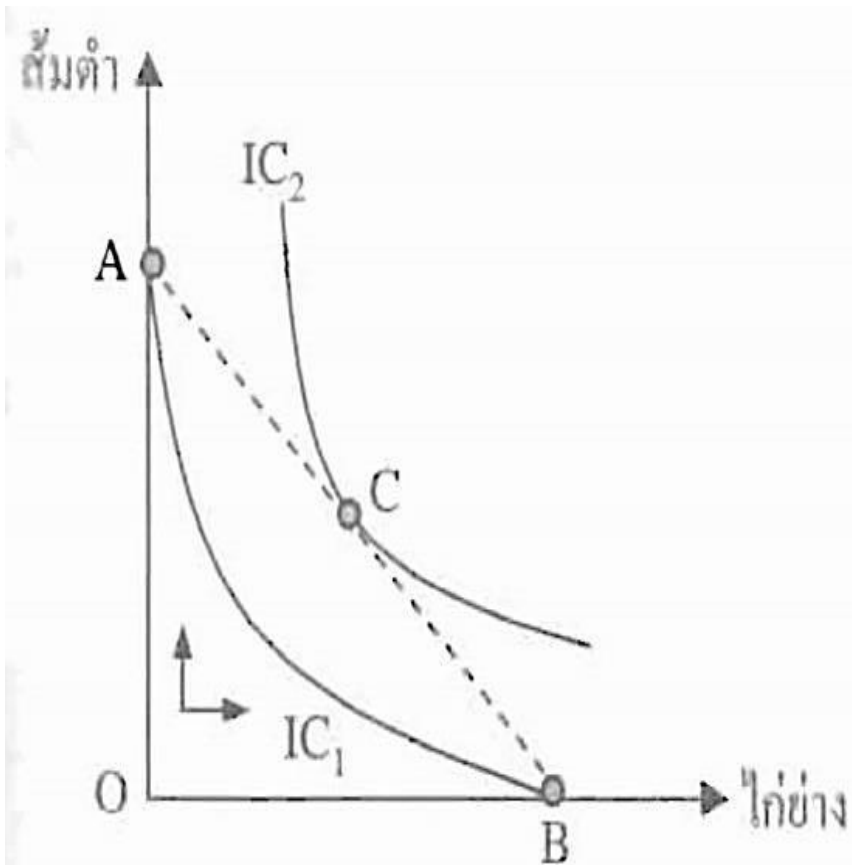
1. ความชันเป็นลบ
2. เส้นที่อยู่ทางขวาและบนให้ความพอใจสูงกว่า

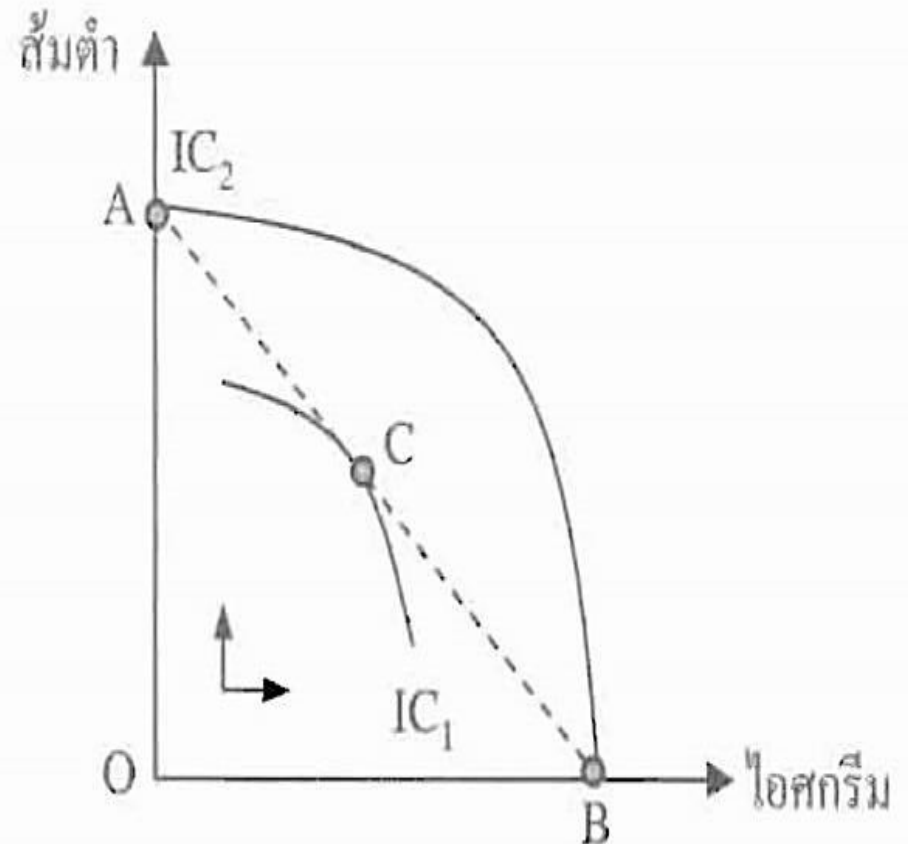
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

คุณสมบัติของเส้นความพอใจเท่ากัน

3. โค้งเข้าหาจุดกำเนิด

(ก) กรณีชอบความหลากหลาย

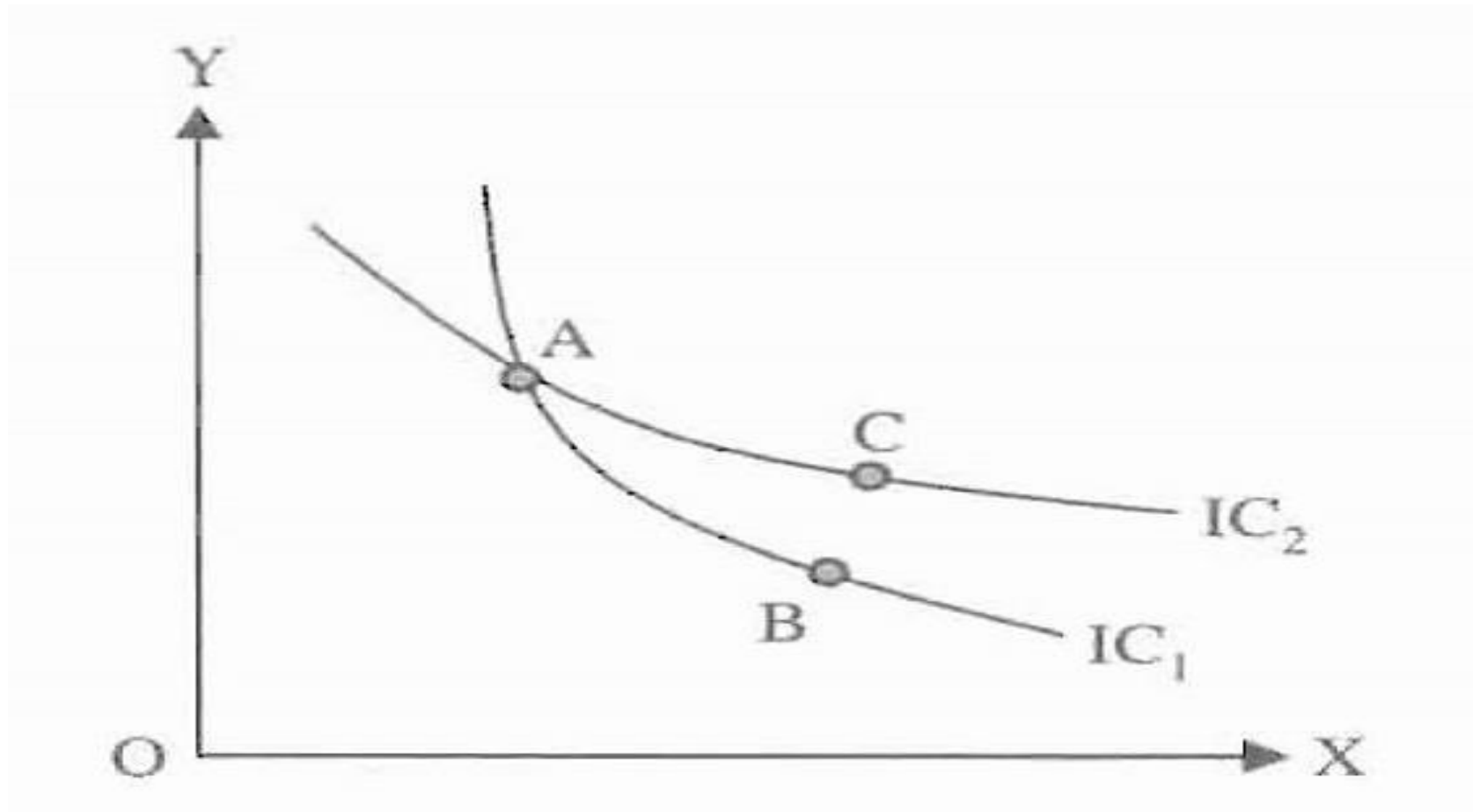

(ข) กรณีชอบบริโภคสินค้าชนิดเดียว

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

คุณสมบัติของเส้นความพอใจเท่ากัน

4. เส้นความพอใจเท่ากันแต่ละเส้นตัดกันไม่ได้

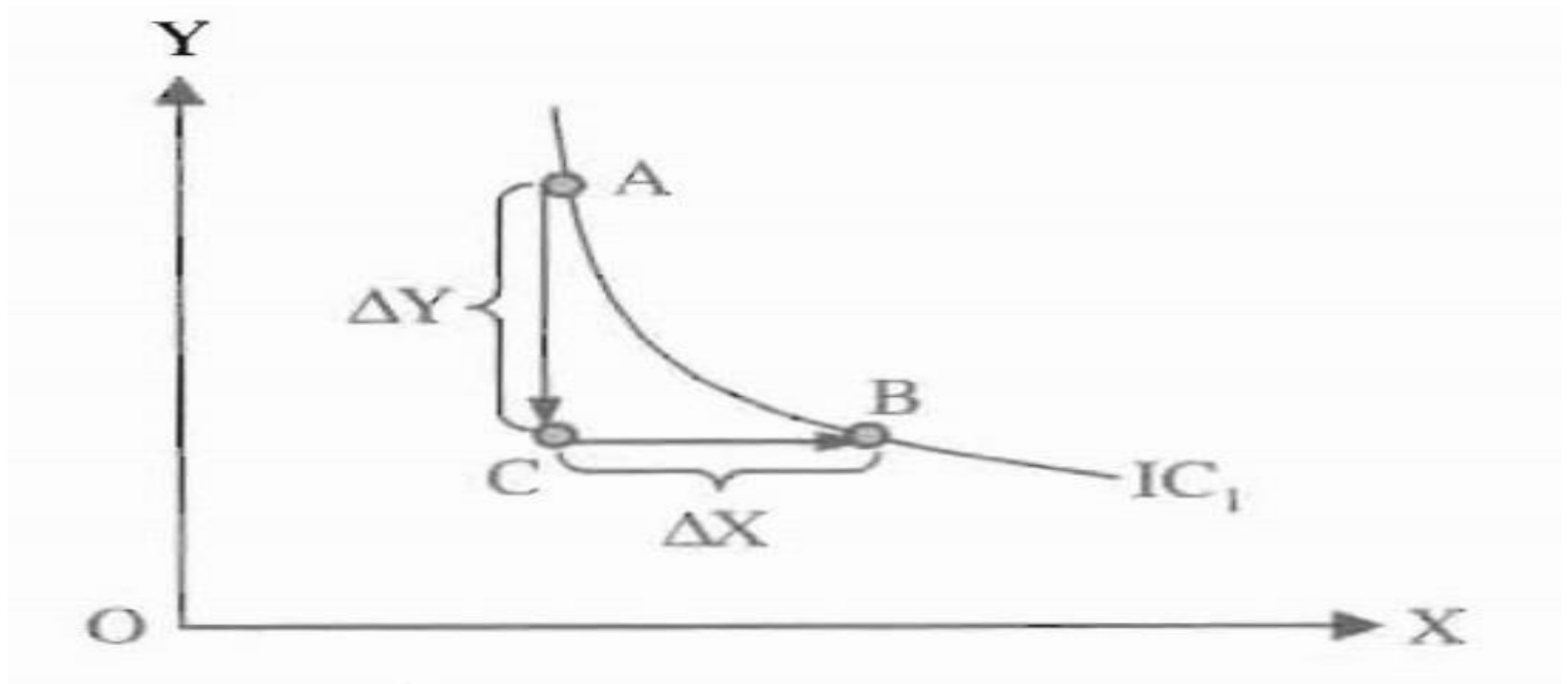

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

อัตราการทดแทนส่วนเพิ่มของสินค้า

(Marginal Rate of Substitution : MRS)

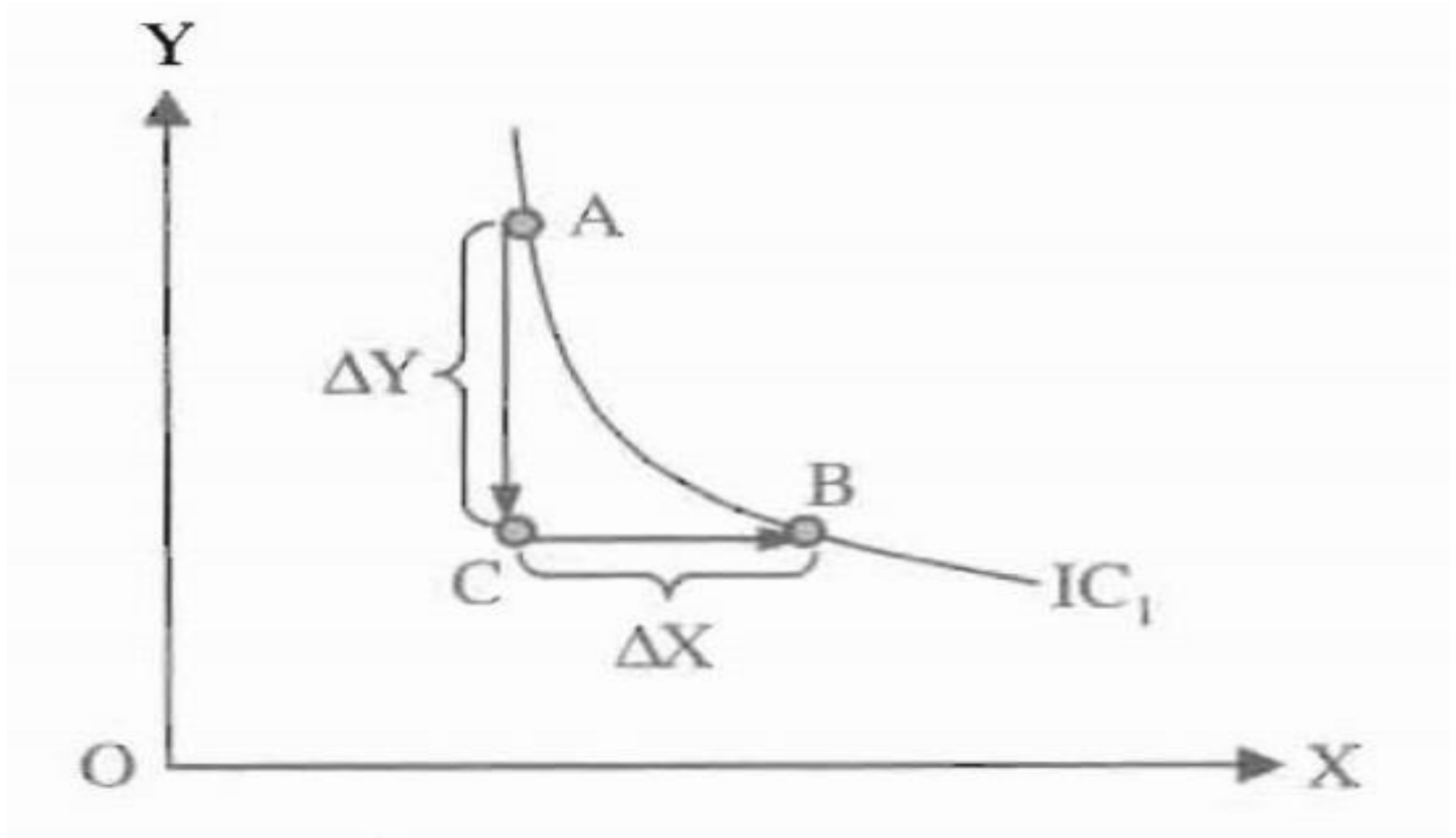
คือ อัตราสูงสุดที่ผู้บริโภคยินดีที่จะเสียสละการบริโภค **Y** เพื่อให้ได้บริโภค **X** เพิ่มอีกหนึ่งหน่วย และได้รับความพอใจเท่าเดิม

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นความพอใจเท่ากันกับการแยกประเภทสินค้า

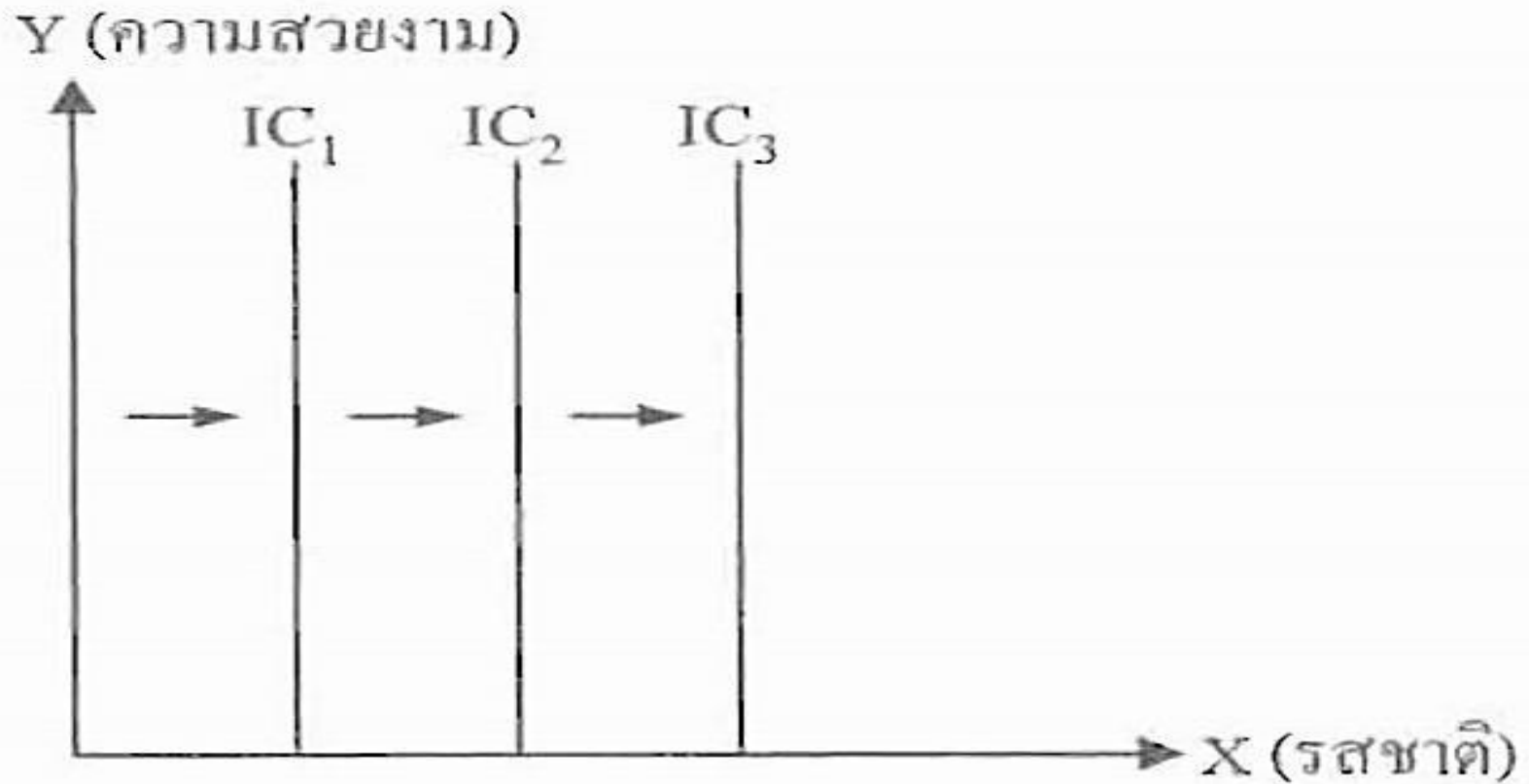
1. สินค้าทดแทนกันได้ไม่สมบูรณ์ (Imperfect substitutes)

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นความพอใจเท่ากันกับการแยกประเภทสินค้า

2. สินค้าเป็นกลาง (Neutrals)

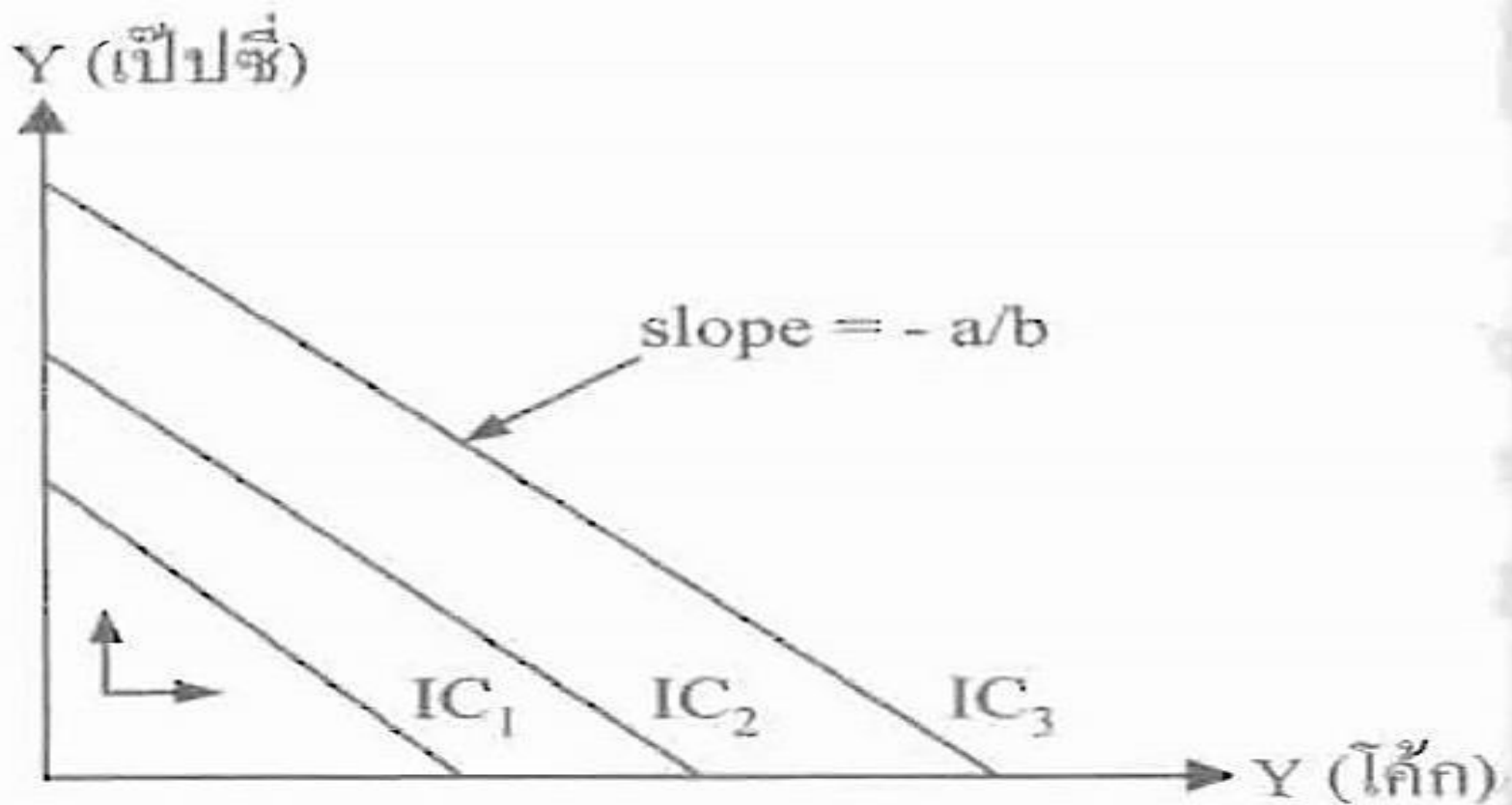

(ก) Y เป็น neutral good

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นความพอใจเท่ากันกับการแยกประเภทสินค้า

3. สินค้าทดแทนกันได้สมบูรณ์ (Perfect substitutes)

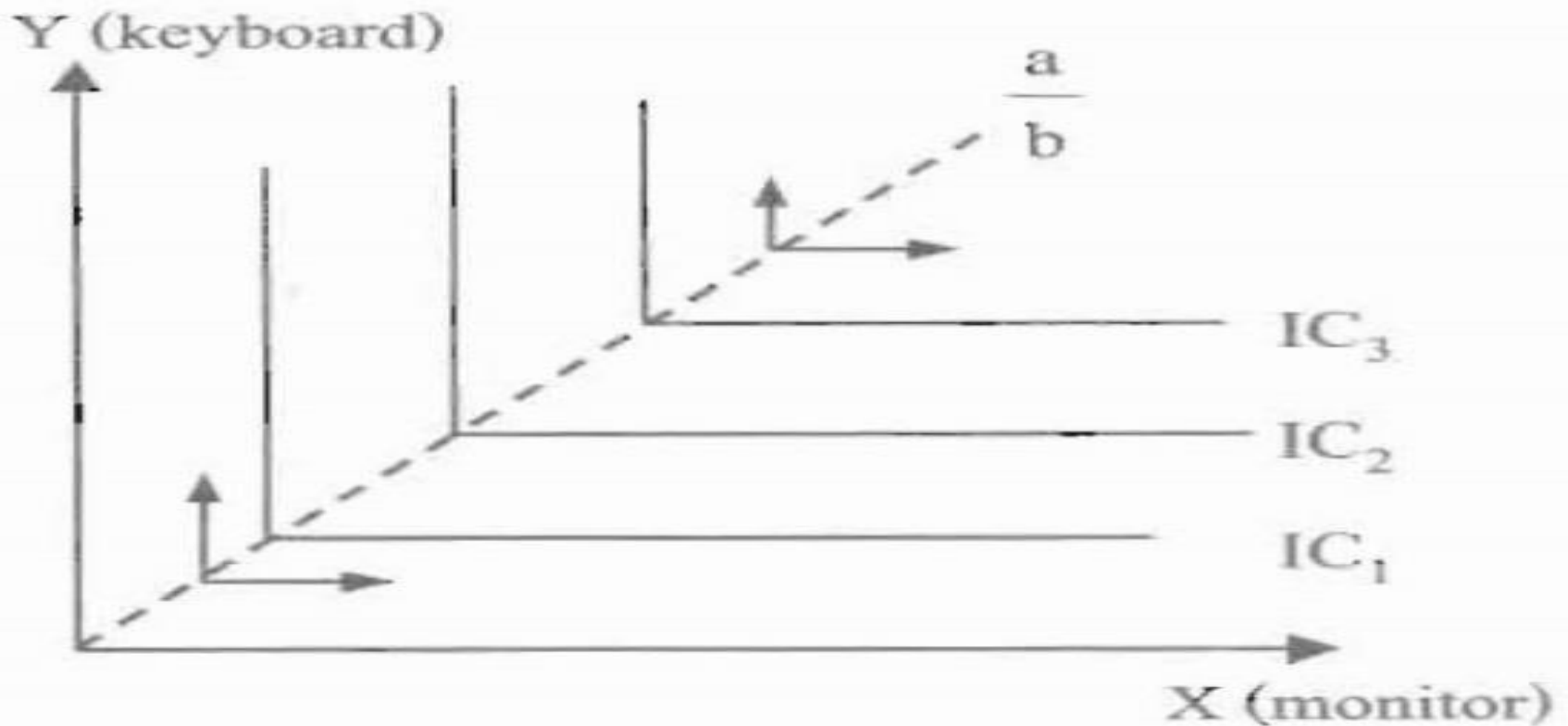

(ข) X และ Y เป็น perfect substitutes

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นความพอใจเท่ากันกับการแยกประเภทสินค้า

4. สินค้าประกอบกันอย่างสมบูรณ์ (Perfect Complements)

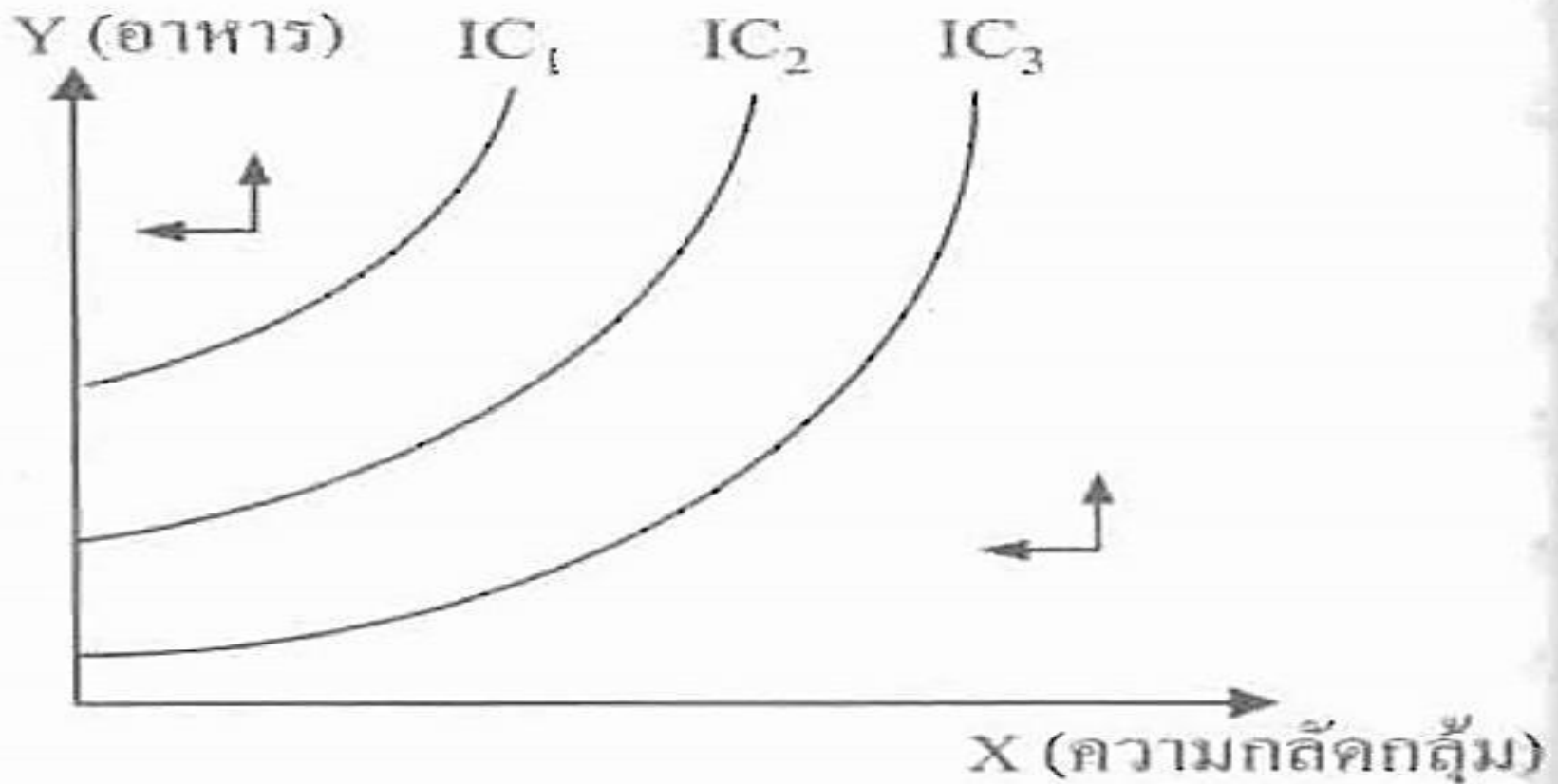
(ค) X และ Y เป็น perfect complements

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นความพอใจเท่ากันกับการแยกประเภทสินค้า

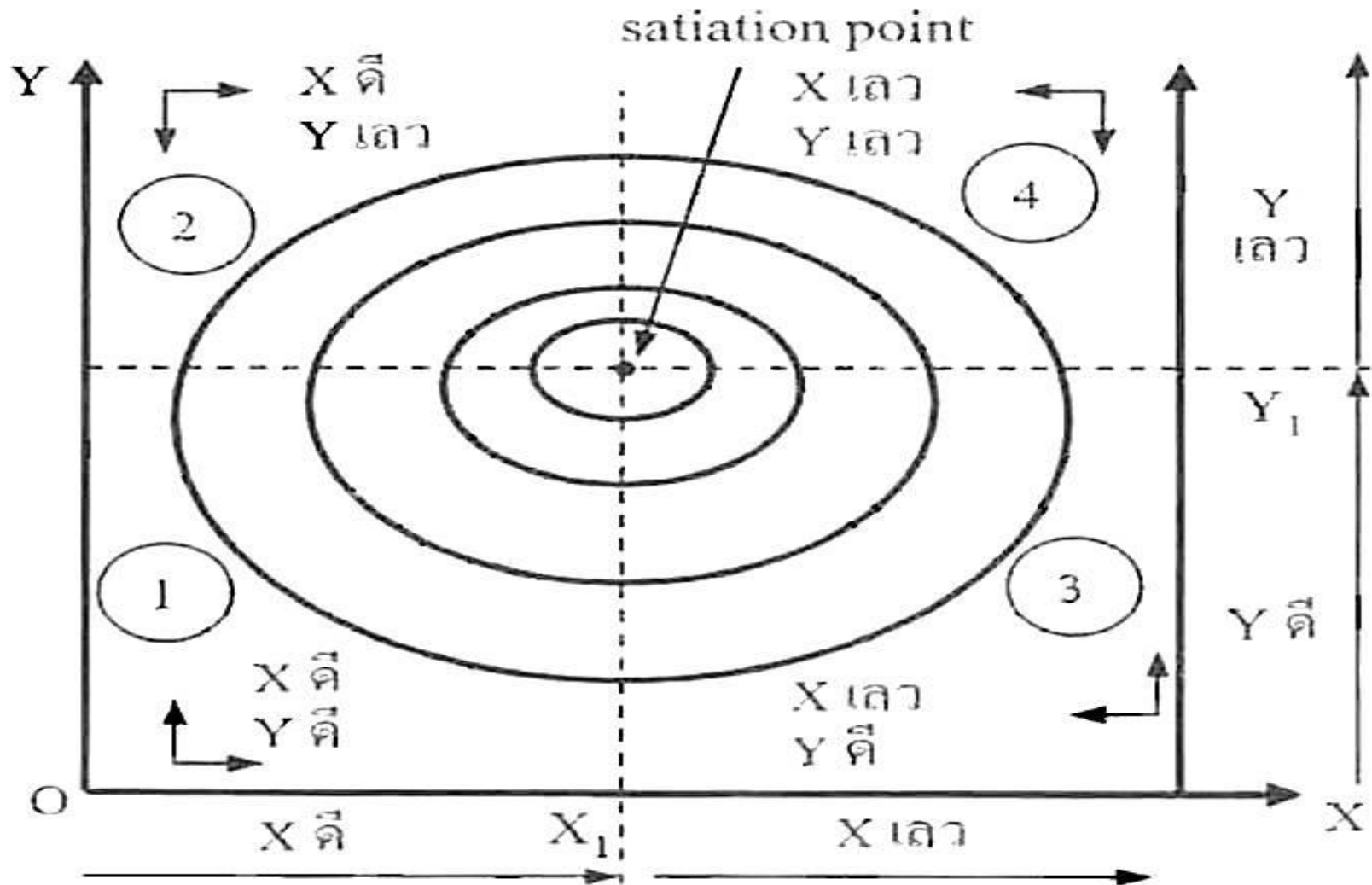
5. สินค้าเลว (Bads)

(จ) X เป็นสินค้าเลว Y เป็นสินค้าดี

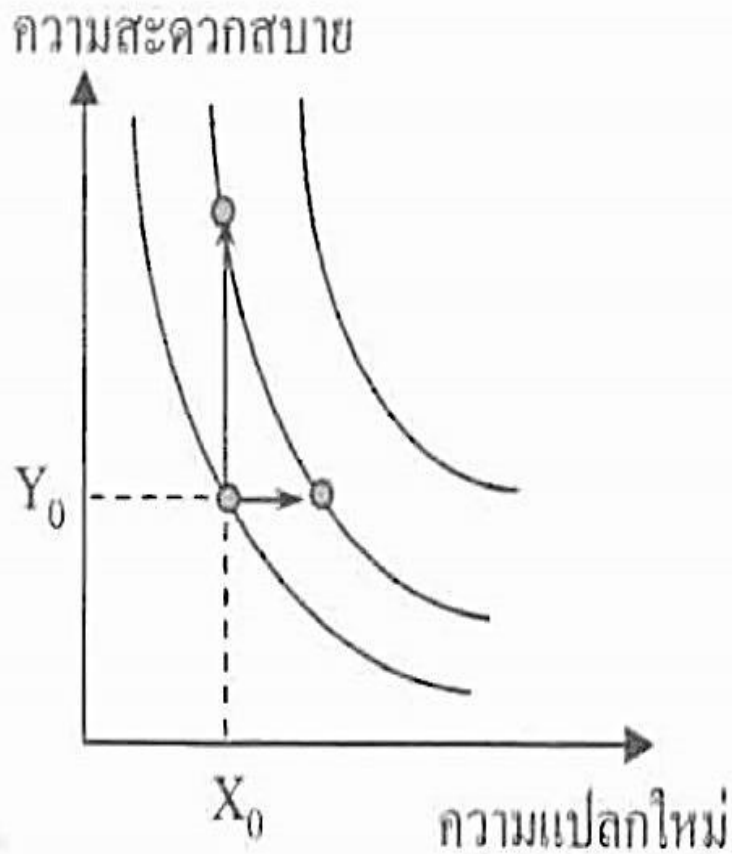
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

จุดอิ่มตัว (Satiation point or bliss point)

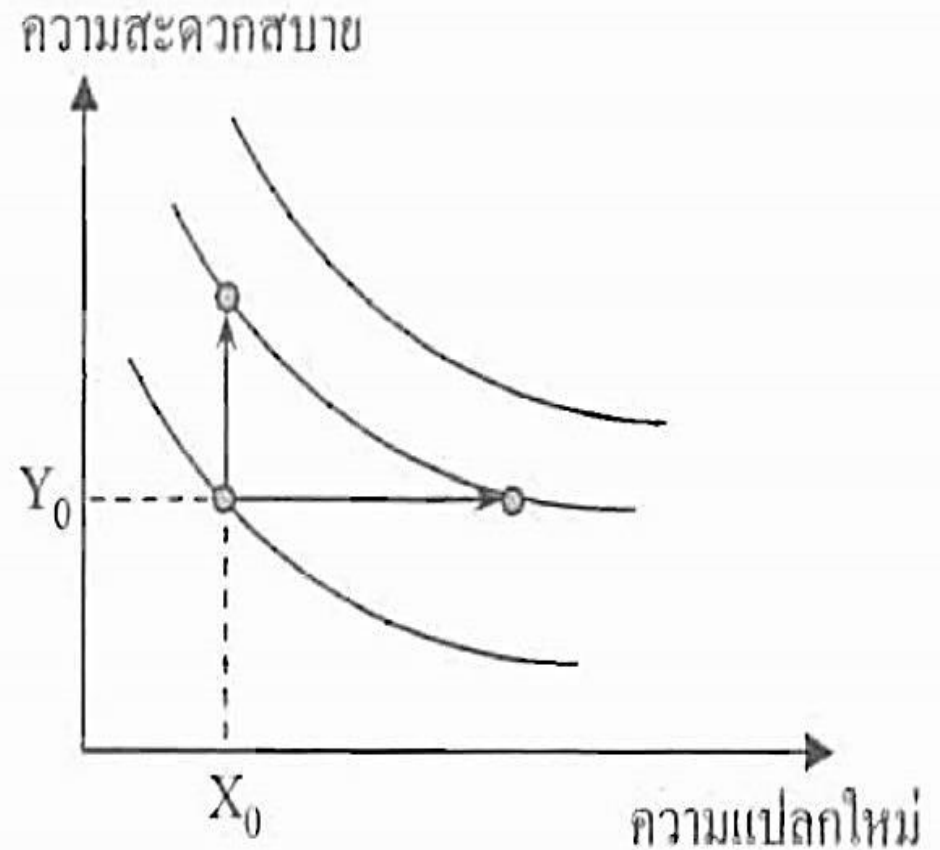

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

รสนิยมความชอบกับรูปร่างของเส้นความพอใจเท่ากัน

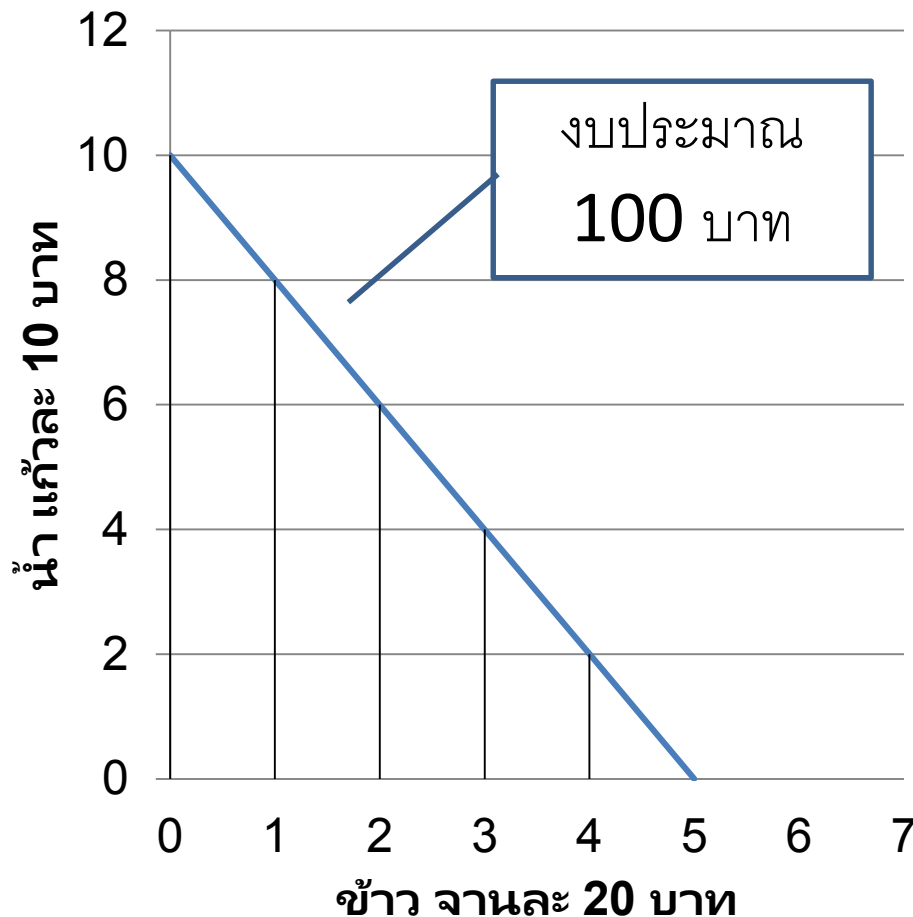
(ก) กลุ่มวัยรุ่น

(ข) กลุ่มวัยกลางคน

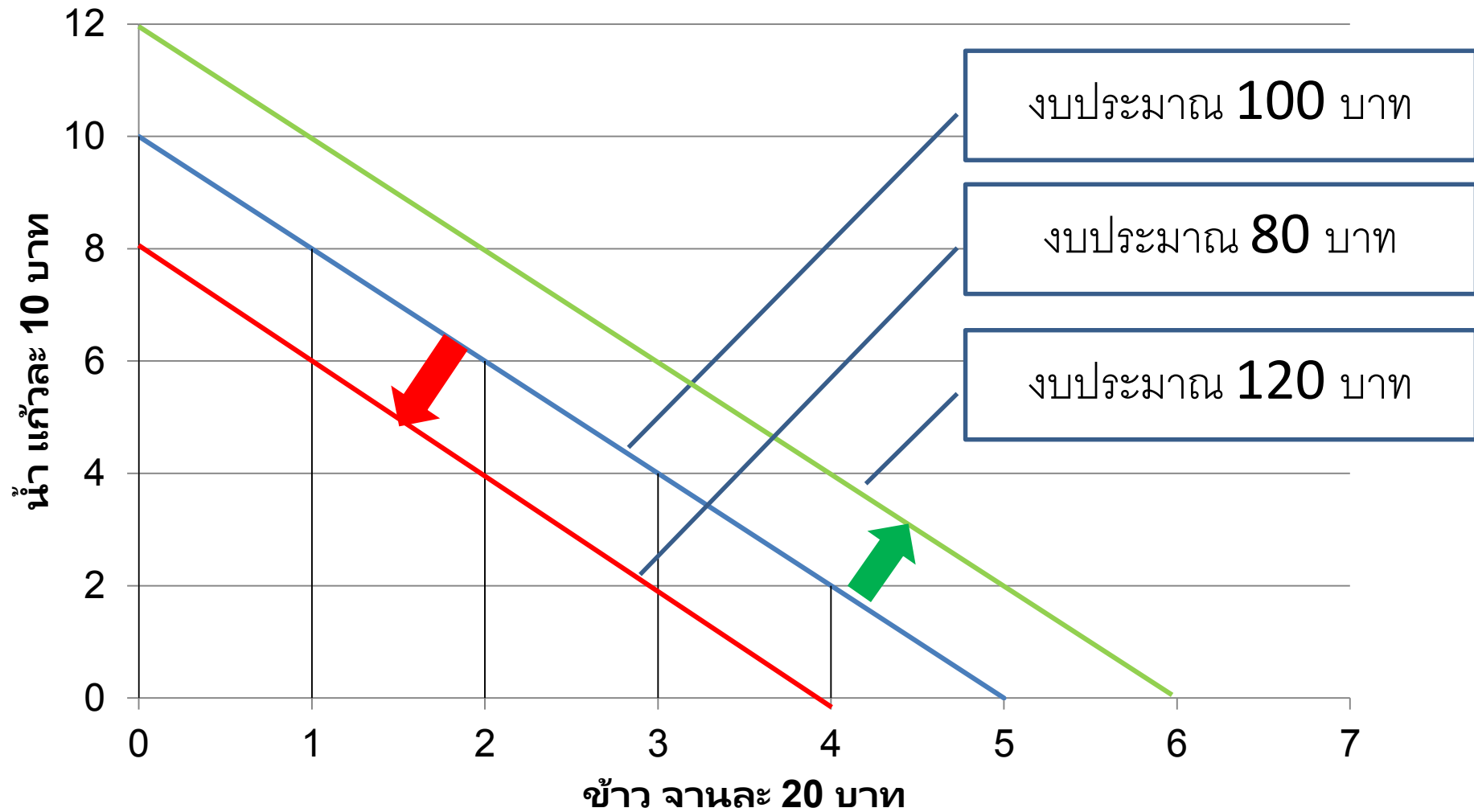
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นงบประมาณหรือเส้นราคา (Budget Line or Price Line)

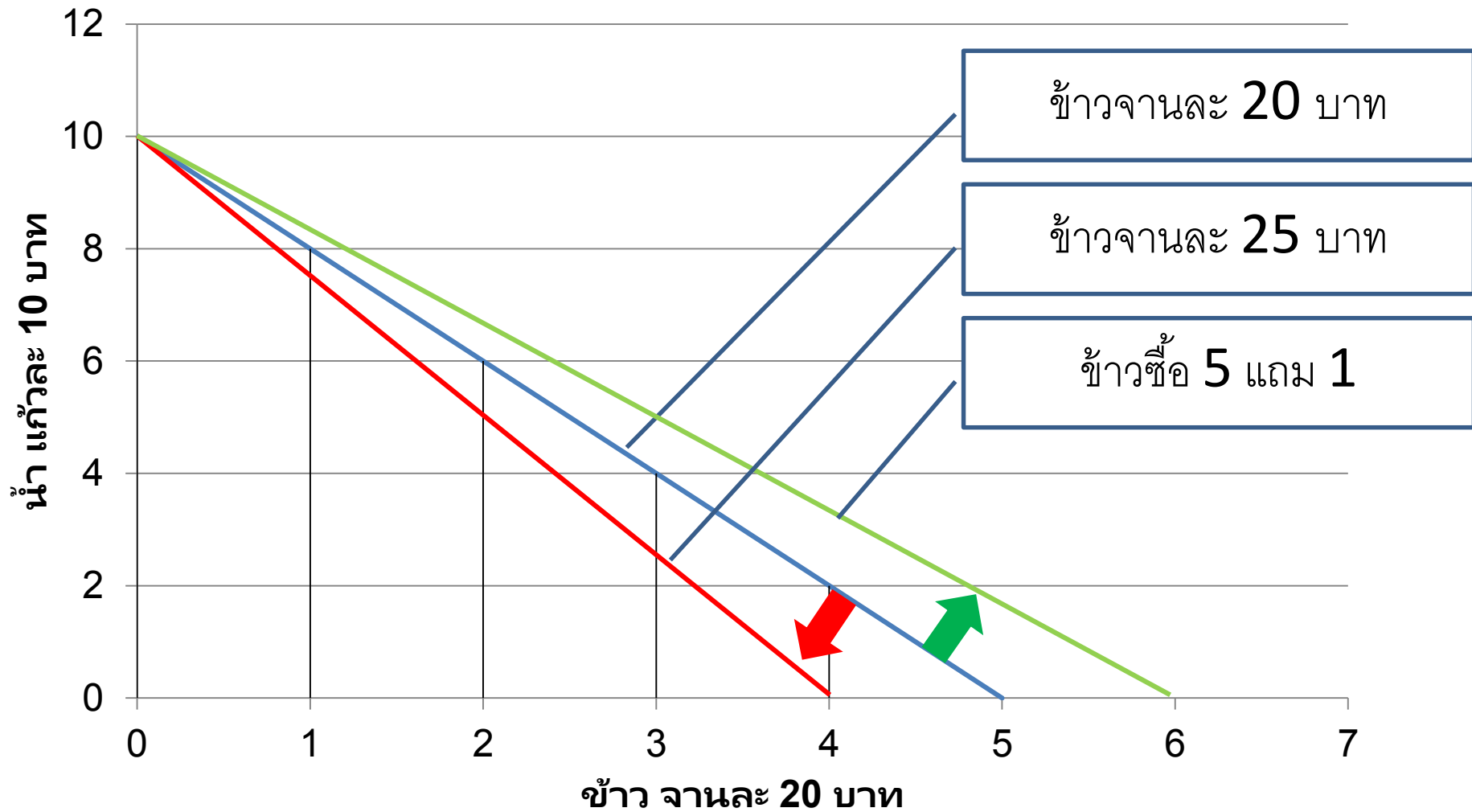

เส้นงบประมาณ คือ เส้นที่แสดงจำนวนต่างๆ ของสินค้า 2 ชนิด ซึ่งสามารถซื้อได้ด้วยงบประมาณที่กำหนดไว้พอดี

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

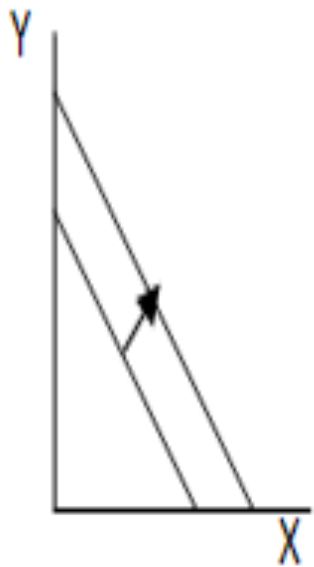

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

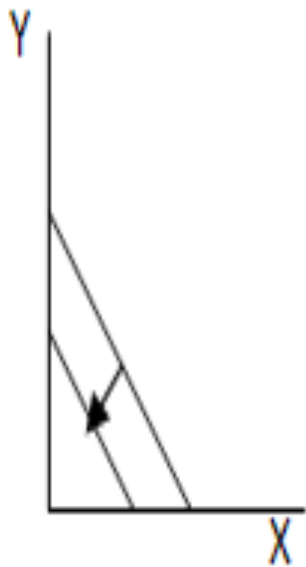

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้นงบประมาณหรือเส้นราคา (Budget Line or Price Line)

increase of
income

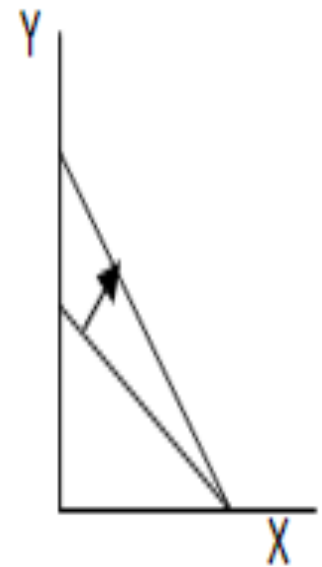
decrease of
income

decrease of p_x

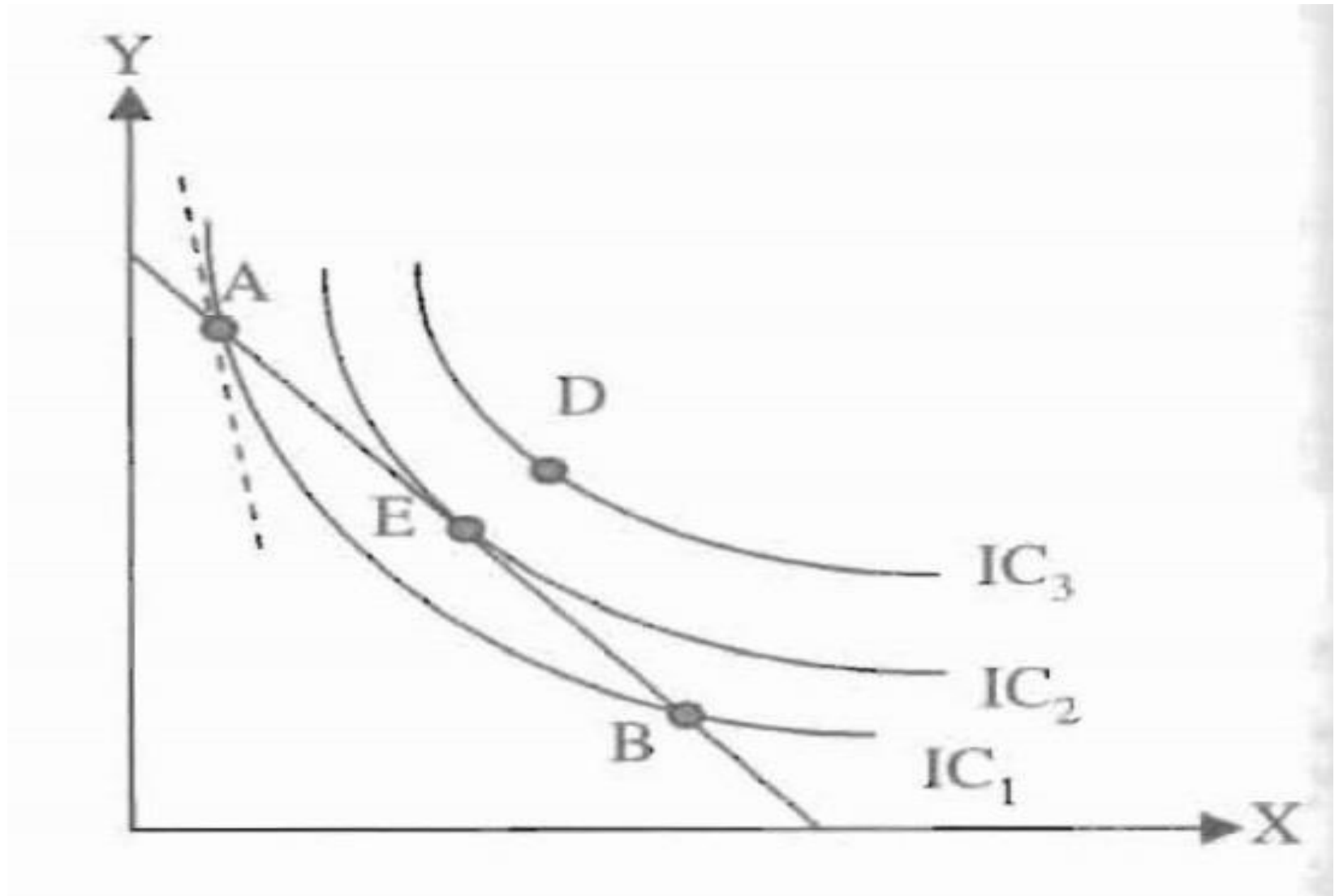
increase of p_x

decrease of p_y

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

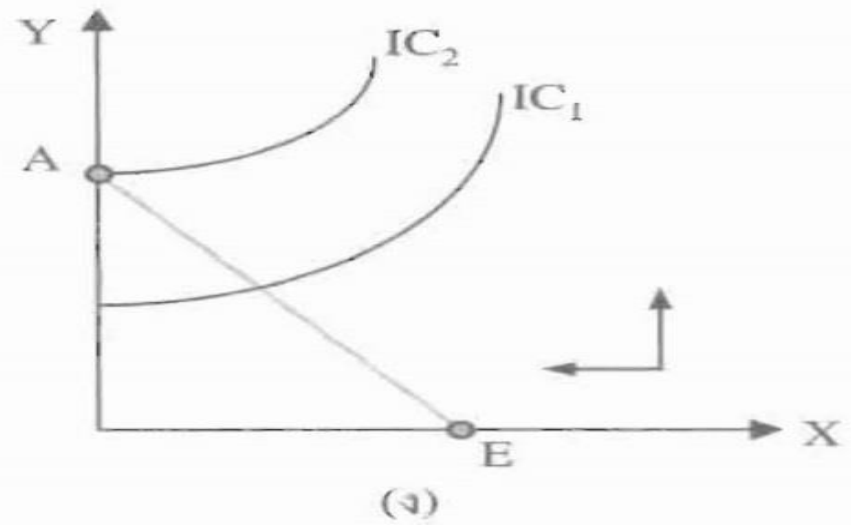
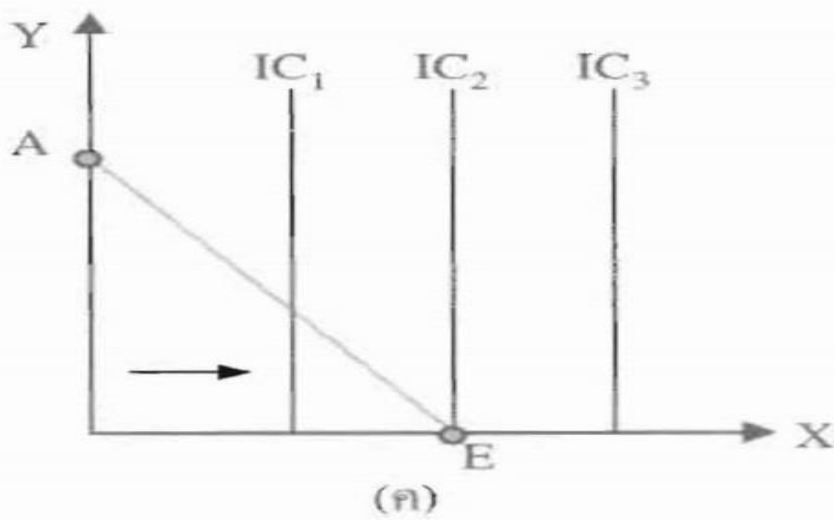
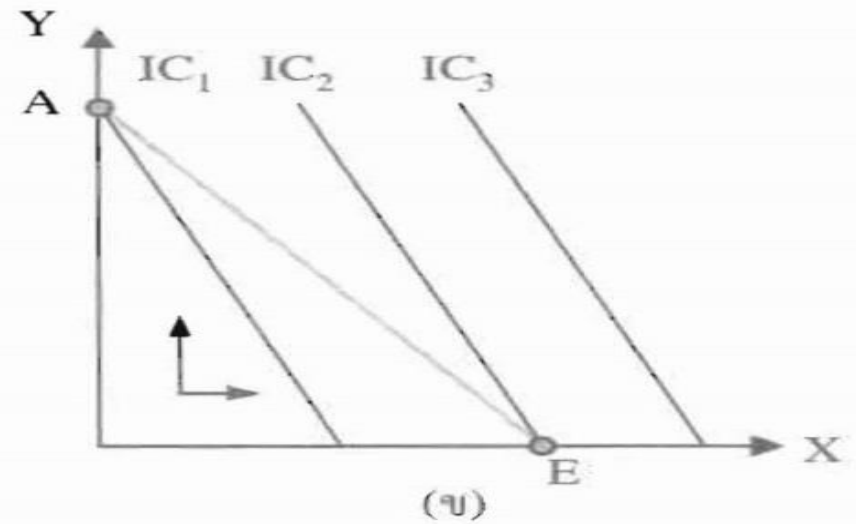
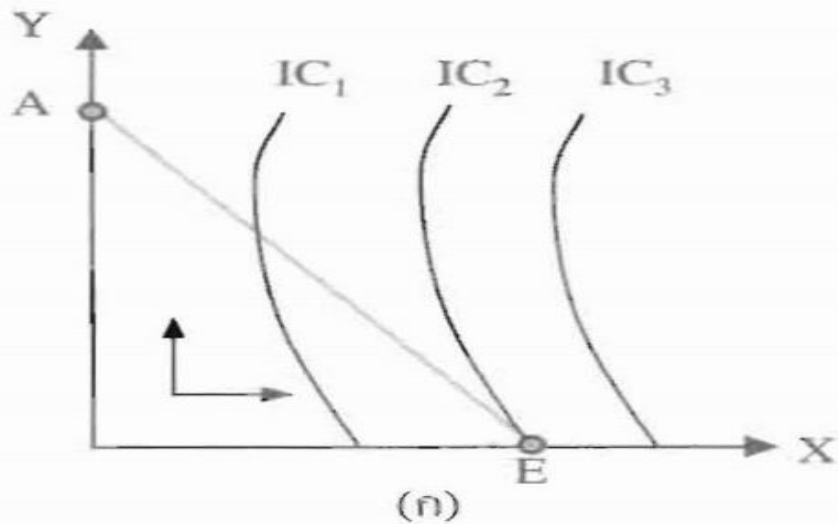
ดุลยภาพของการบริโภค

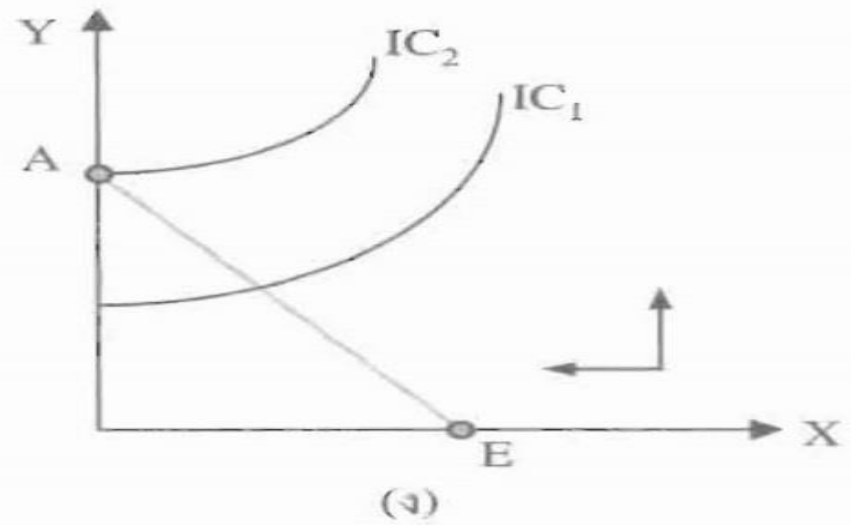
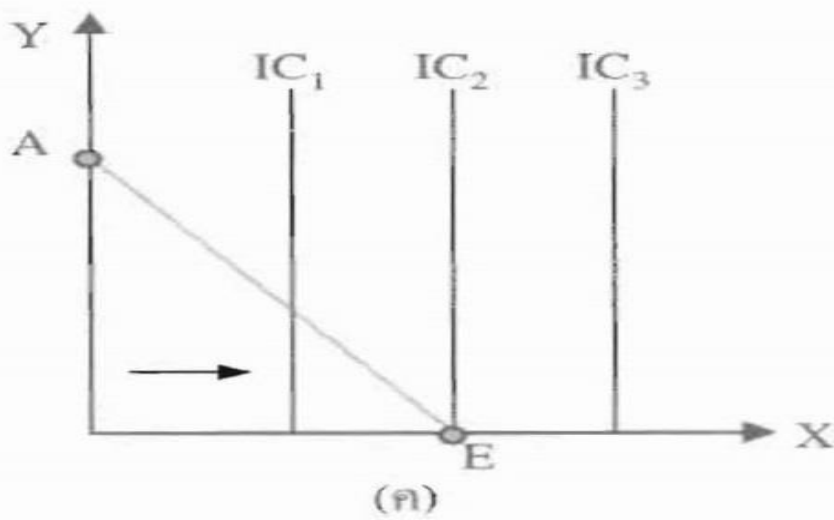
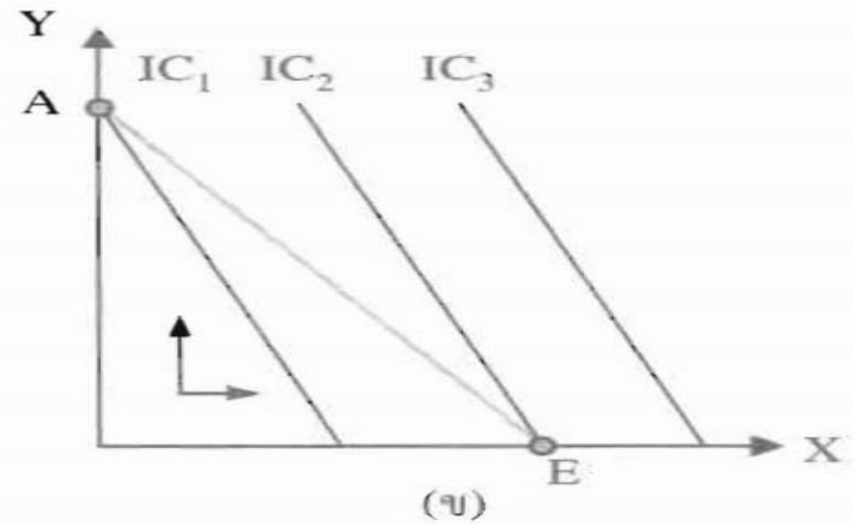
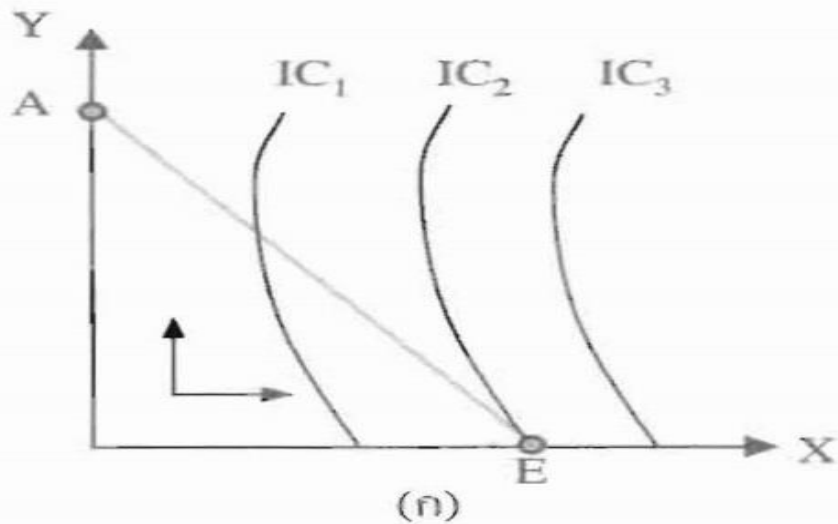
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

Corner solution แบบต่างๆ

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

Corner solution แบบต่างๆ

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

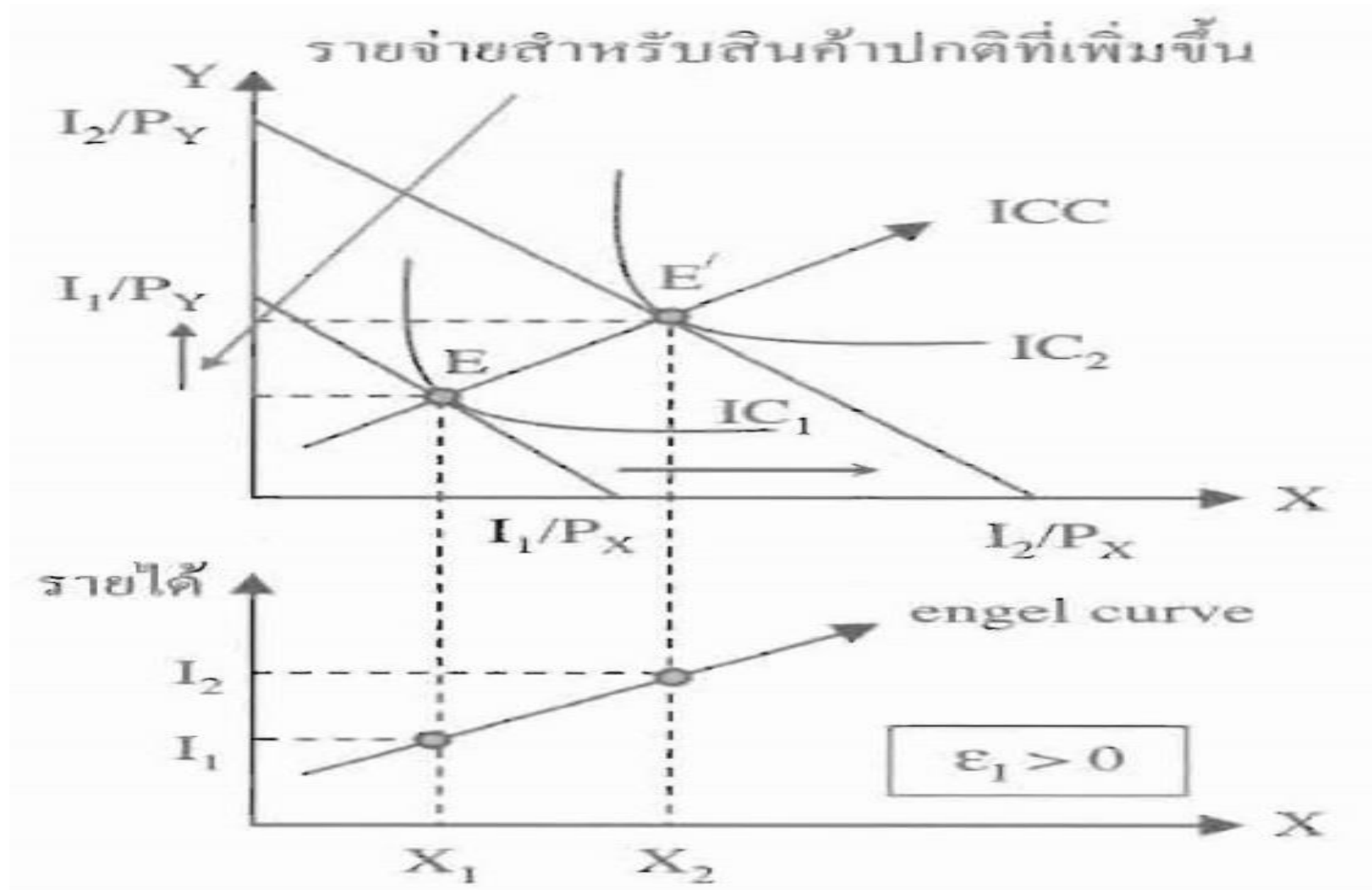
การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเนื่องจากรายได้

เส้น **Income Consumption Curve (ICC)** คือ เส้นเชื่อมจุดดุลยภาพของการบริโภคต่างๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้ เส้นนี้บอกถึงการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคสินค้าสองชนิดเมื่อรายได้เปลี่ยนไป

เส้น **Engel Curve** คือเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการบริโภคของสินค้าหนึ่งๆ กับระดับรายได้ที่เปลี่ยนไป

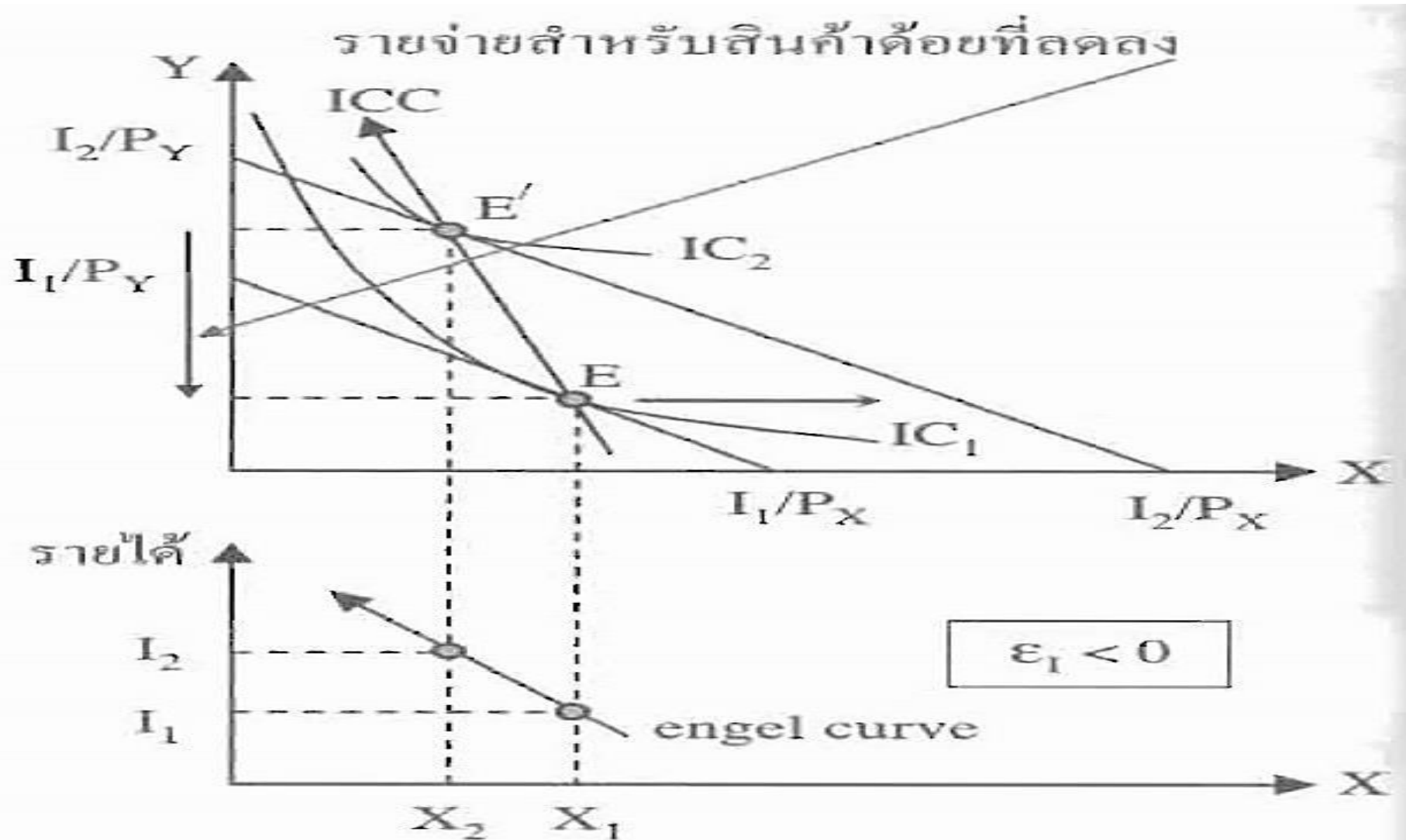
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเนื่องจากรายได้

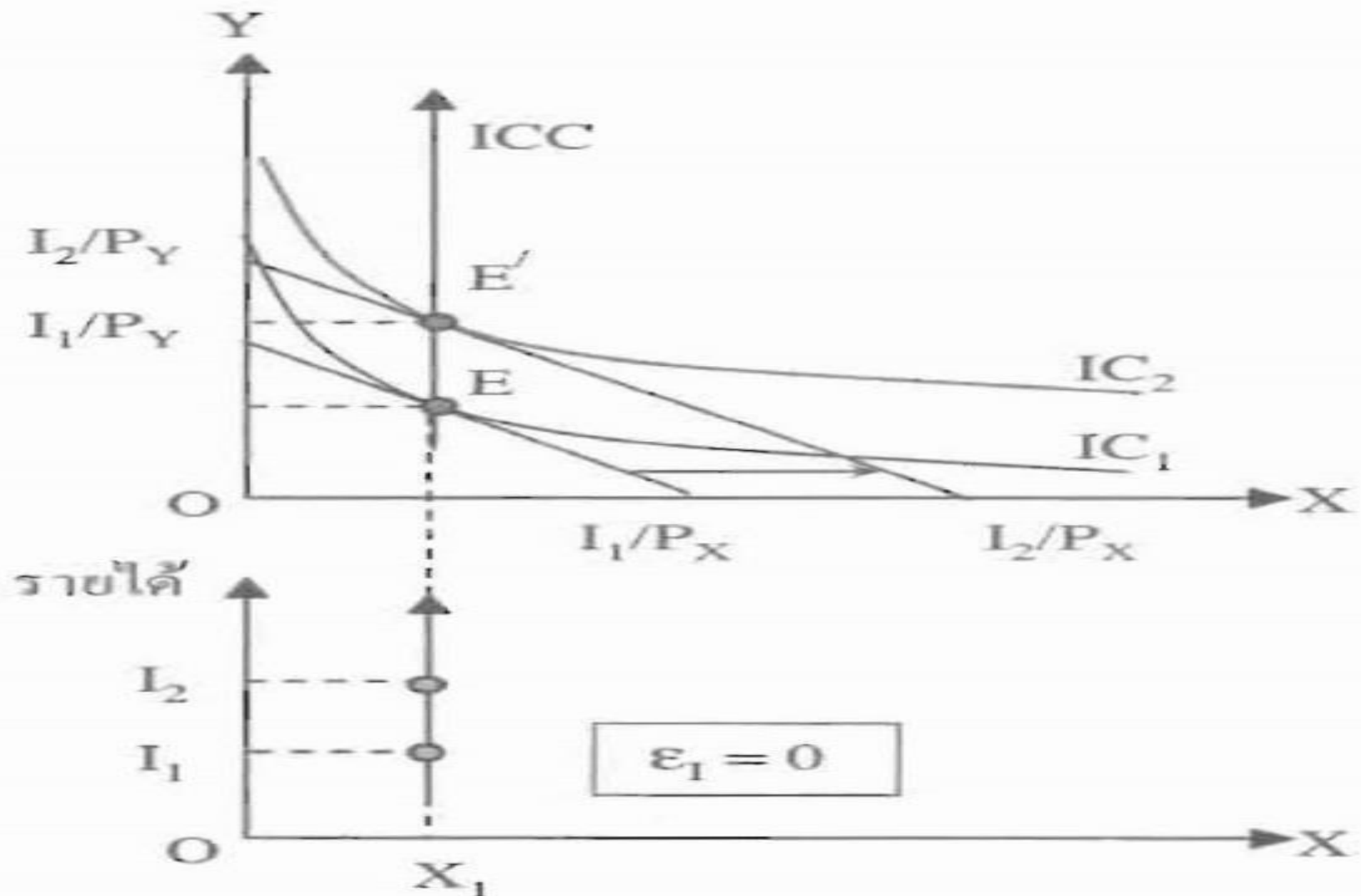
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเนื่องจากรายได้

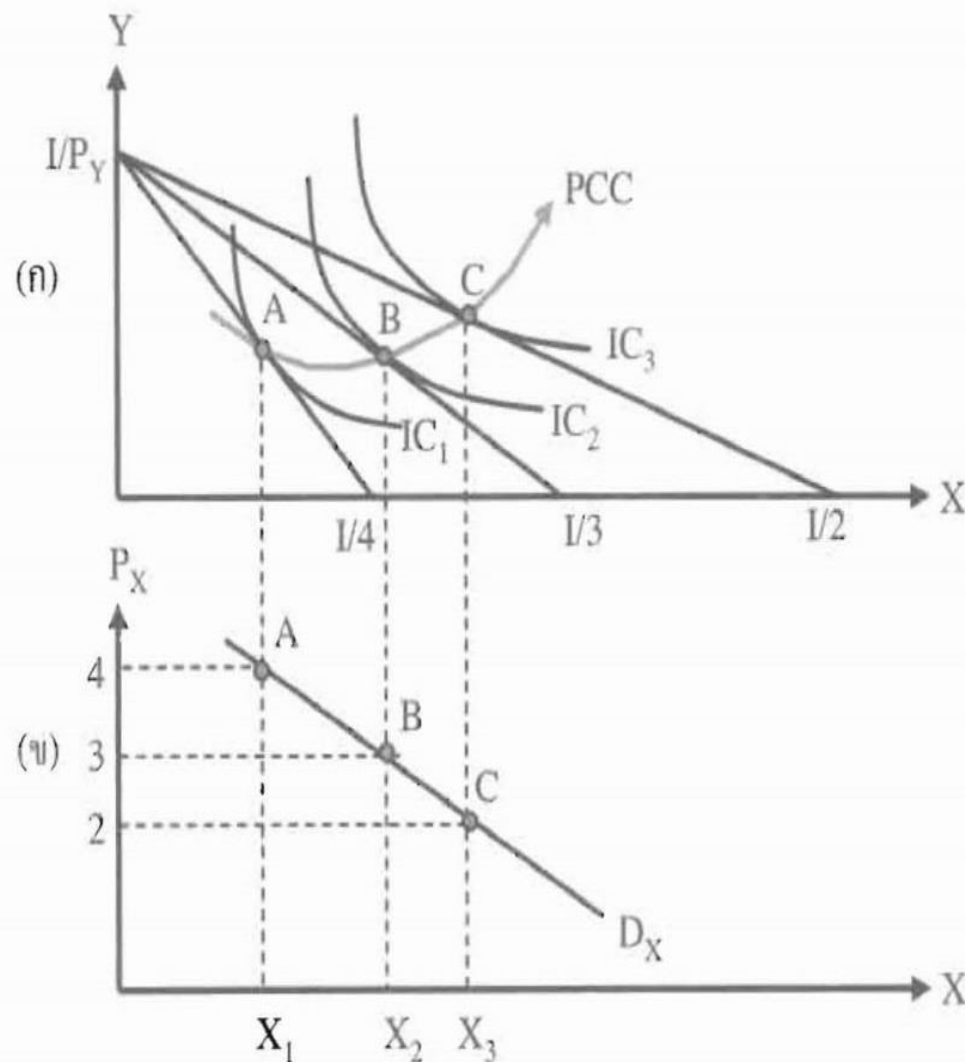
ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเนื่องจากรายได้

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเนื่องจากราคา

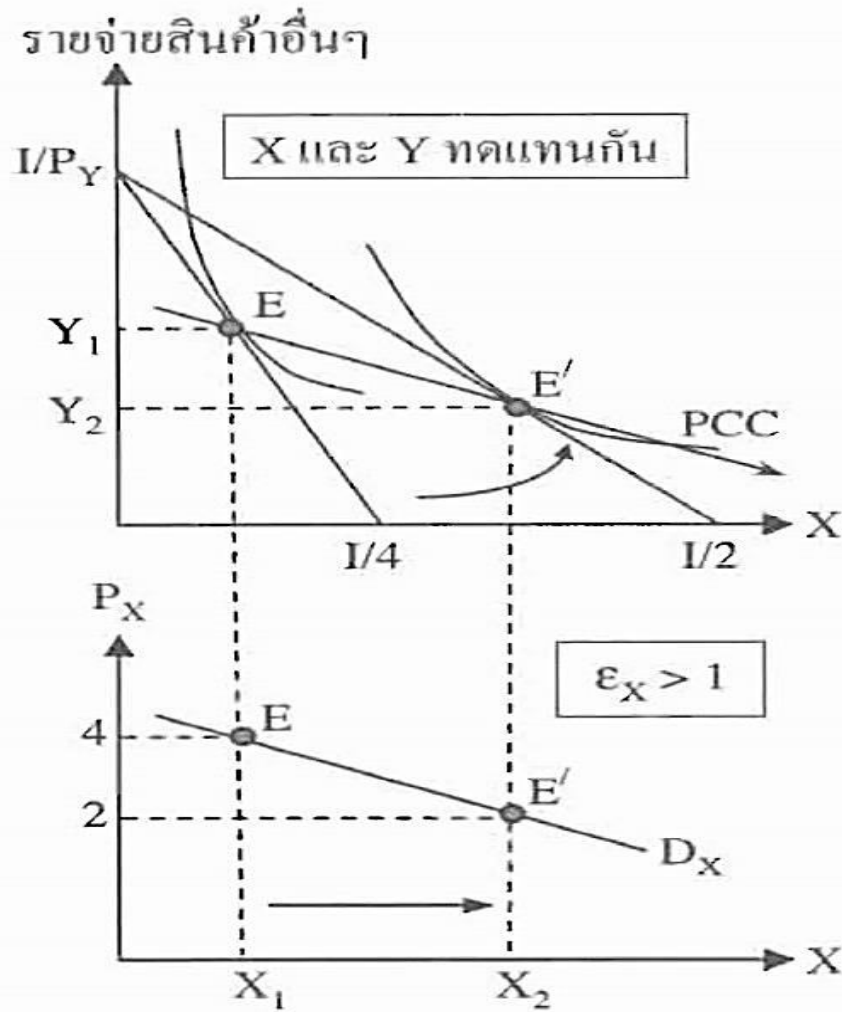

Price Consumption Curve (PCC) คือ เส้นที่ เชื่อมจุดดุลยภาพที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของส่วนผสมของการบริโภคสินค้าสองชนิด เมื่อราคาเปลี่ยนไป

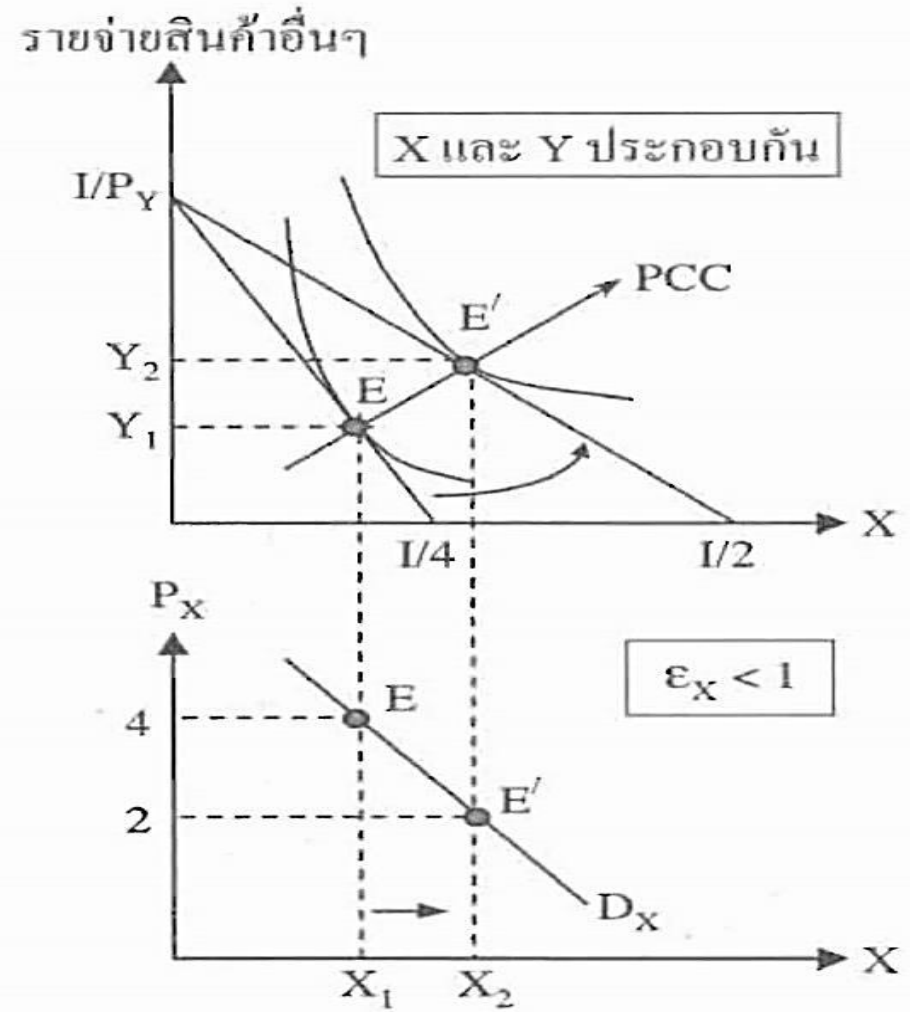
การสร้างเส้นอุปสงค์

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

เส้น **PCC** กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาและความยืดหยุ่นไขว้

(ก) กรณีความยืดหยุ่นสูง

(ข) กรณีความยืดหยุ่นต่ำ

ทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน และเส้นงบประมาณ

ผลการทดแทนและผลทางรายได้กับการอธิบายกฎของอุปสงค์

